

OTWARTY PROGRAM

SPOŁECZNEGO ROZWOJU ROD

Spis treści:

I. Wstęp.....	4
II. Działania składające się na Otwarty Program Społecznego Rozwoju ROD. 7	
1. Jubileusze ROD, dni działkowca w ROD.....	7
2. Imprezy integracyjne w ROD dla działkowców, gości i mieszkańców ...	7
3. Dni otwarte ROD – dla mieszkańców, gości, itp.....	8
4. Edukacja ekologiczna – współpraca ze szkołami, przedszkolami, organizacjami młodzieżowymi.....	8
5. Działka przekazana szkołom i przedszkolom	9
6. Zielona szkoła	10
7. Konkursy, festyny i zabawy dla dzieci.....	11
8. Imprezy dla niepełnosprawnych	11
9. Kluby zainteresowań dla działkowców	12
10. Imprezy dla działkowców, głównie seniorów i mieszkańców	12
11. Kluby seniora w domach działkowca.....	13
12. Spotkania z kulturą	13
13. Ogródki jordanowskie: place zabaw, siłownie plenerowe, place rekreacji w zieleni dla starszych.....	14
14. Małe formy wczasów w ROD.....	15
15. ROD - parki otwarte dla społeczeństwa.....	15
16. Inne formy działalności.....	16
III. Prawo w służbie Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD.....	17
IV. Finansowanie Programu	20
1. Niskooprocentowane pożyczki z Funduszu Samopomocowego PZD ..	20
2. Dotacje celowe z Funduszu Rozwoju PZD.....	21
3. Dotacje celowe z budżetu gminy na podstawie art. 17 ustawy o ROD ..	22
4. Tzw. małe granty z budżetu miasta lub dzielnicy	22
5. Budżet obywatelski	25
6. Fundusze unijne	29
7. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ...	32

8. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	34
9. Program „Senior – WIGOR”	37
10.Sponsorowanie inwestycji w ROD i darowizny na jego rzecz	38
V. Rola i zadania struktur PZD	39
1. Rola i zadania zarządów ROD	39
2. Rola i zadania Okręgowego Zarządu	40
3. Rola i zadania Krajowej Rady PZD.....	40
VI.Promocja Programu	42
VII. Załączniki:	
1. Pomocne adresy	45
2. Przykłady działalności w ROD	48

I. Wstęp

Priorytety i kierunki rozwoju rodzinnych ogrodów działkowych w Polsce zostały określone w sposób precyzyjny przez ustawę o ROD z 13 grudnia 2013 roku. Wszystkie prowadzące ogrody stowarzyszenia zostały zobowiązane do wypełnienia tych funkcji, jakie zostały wskazane w drodze przepisów ustawowych na rzecz działkowców, ich rodzin, ale także dla społeczności lokalnych. Ogrody zyskując status urządzeń użyteczności publicznej zostały uznane za część infrastruktury. Ich bezpośrednim przeznaczeniem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych. Według ustawy dotyczy to w szczególności funkcji wypoczynkowych, rekreacyjnych i innych potrzeb socjalnych członków społeczności lokalnych. Formą ich zaspokojenia ma być powszechny dostęp do terenów rodzinnych ogrodów działkowych. Działki dają m.in. możliwość prowadzenia upraw ogrodniczych na własne potrzeby, a także okazję do odpoczynku czy innych form aktywności umysłowej i ruchowej. ROD mają nie tylko walor socjalny dając korzyści bezpośrednim użytkownikom działek. Podnoszą standardy ekologiczne otoczenia i są dobrodziejstwem dla całej społeczności, np. jako tereny zielone w miastach.

Diagnoza potrzeb i oczekiwań względem ogrodów działkowych pokazała, że konieczne staje się jeszcze większe rozwinięcie niektórych funkcji prospołecznych, oświatowych i edukacyjnych. Najważniejszą z nich staje się jednak otwarcie ogrodów dla wszystkich zainteresowanych korzystaniem z nich, a także większy ich udział w życiu wspólnot lokalnych. Już dziś wiele ogrodów stara się sprostać tym wyzwaniom. Inicjowane są różne formy działania na rzecz społeczności lokalnych.

Patrząc na to, jak wiele pro-społecznych aktywności zapewniają współczesne ogrody, oczywistym staje się fakt, że wszystkie te funkcje muszą zyskać wspólny kierunek działania. Potrzebują one również wsparcia pod postacią ogólnopolskiego programu, który wyznaczy cel, wspólną ideę jednoczącą w działaniu, a zarazem wskazującą odpowiedni zamysł i kierunek postępowania. Istotne jest też, by przybliżyć drogę prowadzącą do rozwoju i możliwości pozyskania odpowiednich na to środków finansowych.

Ponadto Związek dostrzega, że działanie to może swoim zasięgiem objąć znacznie więcej ogrodów działkowych. Należy zauważyć, iż możliwości ogrodów i PZD, np. w zakresie edukacji i wypoczynku są znacznie większe niż były dotąd stosowane. Szansą mogą być wyjątkowo sprzyjające warunki dla wykorzystania domów działkowca. Może się to odbywać przy współpracy z placówkami oświatowymi, opiekuńczymi i ochrony zdrowia. Mogą być też one przygotowane na spełnianie innych potrzeb seniorów. Ponadto istnieje wiele innych grup społecznych, wśród których są dzieci i

młodzież, dla których ogrody działkowe mogą stać się źródłem czerpania wiedzy oraz nauki o środowisku i ekologii. Również miasta i samorządy lokalne powinny dostrzec potencjał jaki tkwi w ogrodach działkowych. Dlatego widząc tę perspektywę, ale i ogromną potrzebę otwarcia ogrodów działkowych dla całego społeczeństwa, Polski Związek Działkowców zdecydował się podjąć wyzwanie, jakim jest rozwój ROD ukierunkowany na czerpanie korzyści z ogrodów działkowych przez całe społeczeństwo.

W tym celu podczas XII Krajowego Zjazdu Delegatów PZD przyjęty został „Program działania na lata 2015-2019”, w którym określone zostały nowe kierunki aktywności. Mają one na celu rozwój ogrodów, by mogły one stać się jeszcze bardziej atrakcyjne dla działkowych rodzin, ich przyjaciół oraz całego społeczeństwa. Zainteresowanie ogrodami działkowymi, a co za tym idzie, społeczne poparcie dla idei istnienia ROD w miastach i ich dalszego rozwoju, to także klucz do przyszłości ROD.

W polskich miastach zieleń coraz częściej przegrywa z inwestycjami budowlanymi. Również ogrody działkowe stają dziś w obliczu ogromnego zagrożenia. Rozwijające się polskie metropolie mogą bowiem pochłonąć także i tereny ogrodów. Raport NIK wskazał na istnienie niepokojących tendencji, które bezwzględnie wskazują na to, że zasoby przyrodnicze miast ulegać będą powolnemu, ale systematycznemu zmniejszeniu. W obronę przed tym zagrożeniem wpisuje się właśnie Otwarty Program Społecznego Rozwoju ROD. Został opracowany i stworzony z myślą o rozwoju ogrodów, ale też mający na celu przede wszystkim dostosowanie niezbędnej infrastruktury ogrodowej do nowych wyzwań, jakie stoją przed ogrodami działkowymi. Jego realizacja z pewnością przyczyni się do wzrostu atrakcyjności ogrodów działkowych. Wydaje się oczywistym, że unowocześnianie infrastruktury i dostosowanie jej do potrzeb społeczeństwa, sprawi, że będą one cieszyły się popularnością, zaufaniem, a także poparciem społecznym. Zwłaszcza ten ostatni aspekt ma znaczenie dla przyszłości i zachowania ogrodów działkowych dla kolejnych pokoleń. Szerokie otwarcie ogrodów działkowych na potrzeby społeczeństwa będzie także najlepszą promocją zarówno samych ogrodów, jak i Związku.

Program ma także na celu wskazanie kierunków oraz możliwości działania wszystkim okręgowym zarządom PZD, zarządom ROD, a także samym działkowcom. Zawarte są w nim niezbędne wskazówki, w tym niezwykle istotne w tym przypadku podstawy prawne oraz możliwości zdobywania niezbędnych dla realizacji Programu funduszy. Słowo „rozwój” wskazuje na pewien trwający w dłuższym czasie proces. W jego wyniku ma nastąpić ciąg zmian korzystnych dla danej społeczności. W tym wypadku chodzi nie tylko o samą wspólnotę działkową, ale także o wszystkich mieszkańców miast, którzy dzięki tym określonym działaniom wiele zyskają. Ogrody działkowe są bowiem nie tylko zielonymi płucami miast, ale też miejscem wypoczynku, rekreacji,

nauki, wspólnej integracji, ale i spędzania wolnego czasu dla całej społeczności lokalnej.

Otwarty Program Społecznego Rozwoju ROD nawołuje do budowania nowoczesnych ROD na miarę XXI wieku poprzez różnego typu aktywności. Gdzie działanie, tam pomyślność, dlatego już dziś razem zbudujemy przyszłość, dobrobyt i bezpieczeństwo ogrodów działkowych.

II. Działania składające się na Otwarty Program Społecznego Rozwoju ROD

Głównym założeniem Otwartego Programu Społecznego Rozwoju Rodzinnych Ogrodów Działkowych dla społeczeństwa ma być ich otwarcie oraz unowocześnianie i przystosowywanie do wielu funkcji, jakie mogą pełnić w środowiskach lokalnych. Są to m.in.:

1. JUBILEUSZE W ROD, DNI DZIAŁKOWCA

Tradycja obchodów działkowego święta jest długa, bo ponad stuletnia. Przez lata dynamicznego rozwoju ogrodów działkowych były to święta przepełnione radością i nadzieją. Dni Działkowca były niejednokrotnie manifestacją jedności i determinacji w walce o utrwalone tradycją prawa, o rozwój ogrodów i wyrazem utożsamiania się ze swoją organizacją – Polskim Związkiem Działkowców. Przejmując dorobek poprzednich pokoleń, wzbogacając go o nowe doświadczenia i przekazując dalej, budujemy poczucie jedności i przynależności do wspólnoty. We współczesnym świecie zachowanie i pielęgnowanie tradycji jest szczególnie ważne. Świadomość dziedzictwa, własnych korzeni i tradycji ma niebagatelne znaczenie dla ich dalszego rozwoju i zachowania. Tę rolę i znaczenie dostrzega właśnie PZD zachęcając wszystkie zarządy ROD do kontynuowania organizacji obchodów Dni Działkowca, a także jubileuszy ogrodowych, które są wspólnym budowaniem przyszłości ogrodnictwa działkowego w Polsce. To także tworzenie wspólnoty ludzi złożonej nie tylko z działkowców i ich rodzin, ale również tych osób, dla których ogrody działkowe są ważne. Dlatego tak istotne jest nie tylko samo przygotowanie tego typu imprez, ale przede wszystkim jednoczenie wokół nich różnych grup ludzi, w tym: władz i polityków samorządowych, włodarzy miast, gmin, powiatów, a także zapraszanie szczególnych gości – przyjaciół PZD i ogrodów działkowych, przedstawicieli organizacji społecznych oraz mieszkańców miast, dzielnic i osiedli, by razem z działkowcami tworzyli wspólną historię i tradycję.

2. IMPREZY INTERGRACYJNE W ROD DLA DZIAŁKOWCÓW I GOŚCI

Ogród to nie tylko miejsce wypoczynku oraz uprawy warzyw i owoców. Musi być w nim podejmowanych wiele działań, które integrują społeczność działkową ze społecznością lokalną. Znakomitym przykładem takich działań jest organizacja imprez związanych z tradycją i działalnością ROD. Ogrodowe imprezy to doskonała okazja do wspólnej zabawy, rozmów i wymiany doświadczeń. Do tradycji weszły festyny działkowe, gdzie po nabożeństwach w kościele organizowane są wystawy plonów, imprezy dla dzieci, konkursy, czy zabawy taneczne. Specyfika ogrodów znakomicie służy nawiązywaniu bliższych kontaktów sąsiedzkich i tworzeniu małych społeczności lokalnych. Dlatego PZD nie tylko zachęca, ale i wspiera tego typu działania. Co

więcej, warto zapraszać na nie okolicznych mieszkańców i innych gości, by integrowali się ze środowiskiem działkowym. Imprezy integracyjne budują w uczestnikach poczucie wspólnoty, zachęcają do organizowania się i aktywności, co jest bardzo ważne w budowaniu tożsamości lokalnej i dbania o to dobro wspólne, jakim są ogrody działkowe. Przykładem takich działań jest ROD „Magnolia” w Kielcach, który we współpracy z lokalnym Świętokrzyskim Stowarzyszeniem Pszczelarzy organizuje wspólne imprezy integracyjne, mające na celu pokazanie atrakcyjności i korzyści płynących z pszczelarstwa i ogrodnictwa. Ogród cyklicznie organizuje także spotkania, pikniki i imprezy wspólnie ze Stowarzyszeniem „Nadzieja”, które czynnie działa i wychodzi naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych. Jest to okazja do aktywizacji niepełnosprawnych, ale także i zwrócenie uwagi na ich cierpienie.

3. DNI OTWARTE ROD

Podejmowanie tego typu działań to znakomita okazja dla zaprezentowania działalności, historii, sukcesów i dorobku danego ogrodu wśród szerszej społeczności zainteresowanej środowiskiem ogrodów działkowych. Takie postępowanie służy budowaniu pozytywnego wizerunku ogrodu, a także sprzyja prezentacji wolnych działek, które znajdują się w ROD i zachęca kandydatów do zostania działkowcem. Dobre zorganizowanie tego typu spotkania pozwoli m.in. na bliższe poznanie ogrodu działkowego, prac z tym związanych, sąsiadów, a także zarządu ROD. Dlatego wskazane jest, by organizatorzy uprzedzali o tego typu inicjatywach samych działkowców i zachęcali ich do wzięcia udziału, udostępniania pokazowych działek, przygotowania pokazowych prac czy pożytków, jakie czepie się z działek. Warto też wydarzenia te promować w lokalnych mediach, by w ten sposób trafić do jak największej liczby odbiorców tej imprezy.

4. EDUKACJA EKOLOGICZNA - WSPÓŁPRACA ZE SZKOŁAMI, PRZEDSZKOŁAMI, ORGANIZACJAMI MŁODZIEŻOWYMI

Ogrody działkowe nie są jedynie oazami dla seniorów, lecz służą także jako instrument do prezentowania i przekazywania najmłodszym niezbędnej wiedzy. Związek od lat systematycznie wzmacnia działalność społeczną i wychowawczą w ogrodach działkowych. Najlepszym tego wyrazem są liczne inicjatywy organów PZD w tej dziedzinie. Niezmiernie ważne jest, by właściwe postawy proekologiczne były kształtowane od najwcześniejszych lat, kiedy człowiek zdobywa świadomość istniejących problemów w środowisku naturalnym i uczy się właściwych zachowań i postaw. Edukacja ekologiczna rozumiana jako pedagogiczny proces oddziaływania na człowieka w celu kształtowania jego świadomości ekologicznej, powinna dostarczać dzieciom i młodzieży rzetelnej wiedzy o środowisku, przemawiać do ich wyobraźni,

rozbudzać w nich z jednej strony sumienie ekologiczne, z drugiej zaś wrażliwość na piękno i bogactwo natury, a także kształtować umiejętność i chęć działania na rzecz środowiska. W dniu 26 lutego 2002 r. Rozporządzenie MENiS w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, wprowadziło edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo – dydaktycznym, począwszy od II etapu edukacyjnego. Przepisy te obligują do podejmowania działań proekologicznych, co daje możliwości i warunki do tworzenia okazji edukacyjno-ekologicznych pod egidą PZD. ROD jest bazą, którą należy właściwie zaprezentować i wykorzystać poprzez odpowiednie zaplanowanie, zorganizowanie i zrealizowanie, np. cyklu zajęć, spotkań, czyli wspomnianych okazji, kształtujących pojęcia i wyobrażenia przyrodnicze, wzbogacające zasób ich wiedzy i doświadczeń.

Wiedza z zakresu środowiska i ekologii to nie jedyne pozytywy. Naukowcy udowodnili bowiem, że dzieci uczestniczące w zajęciach na świeżym powietrzu, w tzw. leśnych przedszkolach, mają zdolność większej koncentracji, lepiej rozwinięte umiejętności społeczne i większą motywację do nauki. To niezwykle ważne i potrzebne działanie, by nawiązywać różne formy współpracy ze szkołami oraz tworzyć specjalne programy wspierające aktywność dzieci i młodzieży na terenie ROD. We współczesnym świecie, gdy jedynym źródłem wiedzy o ekologii i zieleni dla dzieci i młodzieży staje się niebieski ekran tabletu lub smartfona, jeszcze bardziej konieczna staje się edukacja proekologiczna na łonie natury – tej prawdziwej, a nie wirtualnej. W działanie to winny włączyć się nie tylko zarządy ROD, ale także instruktorzy ogrodnictwa, sami działkowcy i osoby posiadające doświadczenie i wiedzę, którą mogą podzielić się z dziećmi i młodzieżą. Poznawanie działek, ogrodu i roślin, a także samych działkowców i ich pracy – tak winny wyglądać lekcje przyrody w ogrodach działkowych. To zadanie nie tylko dla wybranych, ale dla każdego ROD. By wspomagać, inspirować i kierować procesem edukacyjnym konieczne jest zatem tworzenie okazji edukacyjnych. Tą okazją są właśnie ROD, a ich wykorzystanie ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, pozwoli istotnie wpływać na poziom ich świadomości ekologicznej. Propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, pozwoli też na upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Przykładem jednym z wielu mogą być działania podejmowane przez ROD „Kolejarz” w Skarżysku Kamiennej, gdzie organizowane są lekcje przyrody na świeżym powietrzu dla uczniów szkół podstawowych.

5. DZIAŁKA PRZEKAZANA SZKOŁOM I PRZEDSZKOŁOM

Działalność społeczna Związku na rzecz społeczności lokalnych może teraz być prowadzona szerzej, niż miało to miejsce dotychczas, ponieważ ustawa o ROD umożliwia przekazanie działki w nieodpłatne użytkowanie instytucjom prowadzącym

działalność społeczną, oświatową, kulturalną, wychowawczą, rehabilitacyjną, dobroczynną lub opieki społecznej. Daje to możliwość szerszej niż dotychczas współpracy ze szkołami, domami dziecka i innymi placówkami, czy też instytucjami.

Dobrym przykładem takiego działania jest Zarząd ROD im. T. Kościuszki w Łobzenicy, który wypełniając podstawowe cele statutowe propagowania idei ogrodnictwa działkowego w społeczeństwie, podjął decyzję o nieodpłatnym przekazaniu trzech działek niezagospodarowanych w użytkowanie na cele edukacyjne Szkole Podstawowej im. KEN w Łobzenicy. Działki zostaną tak przygotowane przez działkowców, by od najbliższej wiosny uczniowie pod okiem nauczycieli mogli je zagospodarować. Szkoła będzie użytkować działki zgodnie z przepisami Polskiego Związku Działkowców w celu wszechstronnej edukacji uczniów i propagowania wiedzy ogrodniczej.

6. ZIELONA SZKOŁA

Dzieci uczą się przez obserwację, dlatego kontakt z przyrodą, która jest bogatym źródłem przeżyć, wrażeń, doznań, wywołuje w nich chęć aktywnego działania, a także budzi uczucia opiekuńczości i przyjaźni wobec świata roślin i zwierząt.

Aktywny kontakt z przyrodą pozwala wykształcić u dziecka właściwy stosunek do wszystkiego, co żywe, stopniowo doprowadzając do zrozumienia przez nie roli człowieka w przyrodzie. Wówczas zrozumie, że stosunek do przyrody jest miarą kultury człowieka, a zdolność odczuwania piękna natury, niesie odpowiedzialność za postępowanie człowieka w świecie przyrody i świadczy o jego bogactwie duchowym. Dzieci muszą być pełnoprawnym partnerem dorosłych w walce o ochronę środowiska. Należy tylko dać im szansę, a wyrosnie z nich pokolenie, które umiejętnie będzie korzystało z darów Ziemi i rozwijającej się cywilizacji. Dzieci nie mają jeszcze utrwalonych stereotypów, dlatego stosując odpowiednie formy i metody pracy, można skutecznie i efektywnie kształtować ich postawy – zgodne z etyką ekologiczną.

„Żywe” lekcje przyrody w ROD stanowią dla dzieci element efektywnego i efektownego doświadczenia przyrody. Warto zatem na wyznaczonym i odpowiednio zagospodarowanym terenie wykonać ścieżki i grządki, na których uczniowie będą mieli możliwość sadzenia i uprawiania rozmaitych roślin. Dzięki zbudowanej specjalnie dla celów edukacyjnych infrastrukturze ogrody działkowe staną się miejscem nie tylko szerzenia edukacji w zakresie ekologii i przyrody, ale także atrakcyjnym miejscem dla uczniów i ich nauczycieli. Takie właśnie miejsce powstało w ramach projektu „Zielona szkoła – uczymy dzieci dbania o przyrodę” w ROD im. Floriana Ceynowy w Wejherowie. Również ROD „Jutrzenka” w Lubusku zorganizował cykl zajęć „Zielone klasy – zielone lekcje”, z którego skorzystali uczniowie z klas od I do III szkoły podstawowej. W czasie zajęć dzieci miały okazję

nauczyć się podstawowych prac ogrodowych: grabienia, sadzenia roślin, podlewania, usuwania chwastów. Kooperacja rodzinnych ogrodów działkowych z licznymi placówkami edukacyjnymi, domami dziecka i instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi ma na celu przekazanie najmłodszym wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia, ekologii oraz walorów wynikających z faktu uprawy działki i przebywania na niej. Tematem zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży może być właściwie wszystko, z czym działkowcy mają do czynienia w trakcie swojej pracy na działce. Mieści się tu szerokie spektrum począwszy od tematów o bardzo dużym stopniu ogólności po bardzo szczegółowe, jak np.: pory roku, przyroda-ekologia, ekologiczne warzywa, aktywne spędzanie czasu wolnego, wiosna w ogrodzie, święto drzewa, święto ziemi, dziadkowie i dzieci na działkach, itp.

7. FESTYNY I KONKURSY DLA DZIECI

Działalność rodzinnych ogrodów działkowych z myślą o dzieciach to nie tylko aranżowanie i przedstawianie ciekawych form edukacyjnych, ale także poczynania wnoszące do świata dzieci urozmaicone gry, zabawy i konkursy. 1 czerwca z okazji Dnia Dziecka w ogrodach działkowych organizowane są imprezy dla najmłodszych. ROD „Krzekowo” w Szczecinie w północno – zachodniej części kraju każdego roku zaprasza do współpracy policjantów i strażaków, którzy przedstawiają dzieciom swoją pracę. Najmłodszy mogą też zasiąść za kierownicą radiowozu oraz pojazdu strażackiego. ROD „Piotruś” w Styrzynie, w województwie lubelskim, zorganizował pokazy tańca brazylijskiego, a w ROD „Polanka” w Łodzi w centralnej Polsce przejażdżki na kucykach. Z kolei w warszawskim ROD „Sowińskiego” odbył się piknik, w którym udział wzięły dzieci m.in. ze stołecznego Domu Dziecka nr 2 im. Janusza Korczaka oraz z Ośrodka Wsparcia Dziecka i Rodziny „Koło”. Malowanie twarzy na wzór bohaterów z kreskówek, brokatowe tatuaże, napełnianie balonów helem, przejażdżki na kucyku, projekcje bajek, obdarowanie każdego z uczestników okolicznościowym medalem oraz paczką z prezentami to tylko niektóre z atrakcji przygotowanych przez organizatorów. W trakcie Dnia Dziecka w ogrodach działkowych nie może zabraknąć konkursów z nagrodami. Stałym punktem takich imprez jest również wspólne grillowanie.

8. IMPREZY DLA NIEPEŁNOSPRAWNYCH

PZD nie poprzestaje na swojej pomocniczo-edukacyjnej działalności skupionej na najmłodszym pokoleniu. Związek w kwestiach niesienia pomocy osobom dotkniętym przez los, robi o wiele więcej, niż zakłada to jego program. PZD zachęca wszystkie ROD, by ze swoimi inicjatywami wychodziły także naprzeciw oczekiwaniom wszystkich tych, którzy nierzadko czują się pominięci i odepchnięci na marginesie społeczeństwa. Warto zauważyć, że już teraz w kilku ogrodach działkowych przez

cały rok prowadzone są przeróżne projekty, w których uczestniczą osoby chore i niepełnosprawne. Dobrym przykładem przyświecającym idei otwarcia ogrodów i wykorzystywania ich zasobów jest ROD „Podzamcze” w Wałbrzychu. Ogród od przeszło 15 lat nieodpłatnie udostępnia swoje zielone tereny oraz budynek osobom skupionym w Wałbrzyskim Stowarzyszeniu Osób Szczególnej Troski „Reedukcja”. Z kolei ROD im. 2. Armii Wojska Polskiego w Poznaniu organizuje pikniki dla osób chorych na Alzheimera. Tego typu akcje stanowią doskonałą okazję do wymiany doświadczeń i nawiązania nowych znajomości, co w przypadku osób starszych i niekiedy siłą rzeczy samotnych, jest często sposobem na radzenie sobie z codzienną monotonią, samotnością i poczuciem wykluczenia.

9. KLUBY SENIORÓW - DZIAŁKOWCÓW

Społeczność działkowców jest bardzo złożona, ale ogromną grupę stanowią wśród niej emeryci i renciści, których z roku na rok jest w Polsce coraz więcej. Nasz kraj jest w czołówce najszybciej starzejących się państw europejskich. Jak informuje Światowa Organizacja Zdrowia WHO, w ciągu najbliższych 10 lat ilość seniorów podwoi się. Zamiast siedzieć przed telewizorem seniorzy mogą spędzić czas w sposób twórczy i aktywny. Praktycznie w każdej dzielnicy istnieją kluby seniora, w których organizowane są spotkania specjalnie dla nich. Dlaczego zatem nie organizować takich klubów także i w ROD? Ogrody posiadające domy działkowca mają doskonałe zaplecze, by stworzyć atrakcyjną ofertę dla osób starszych, poczynając od spotkań miłośników gier towarzyskich przez zajęcia gimnastyczne do grup kabaretowych i teatralnych. Nauka tańca, kurs komputerowy, fitness, gra w brydża, koncerty, bale i wieczory poetyckie - to tylko niektóre z atrakcji, jakie można organizować w klubach działkowca. To atrakcyjna perspektywa spotkania osób, które mają podobne zainteresowania, problemy i potrzeby. To również okazja poznania ciekawych ludzi i zawiązania nowych przyjaźni. Grudziądzka grupa działkowców skupionych w niedawno powstałym klubie działkowca cyklicznie spotyka się w każdy czwartek w salce Ośrodka Finansowo-Księgowego Okręgowego Zarządu Toruńsko – Włocławskiego Polskiego Związku Działkowców w Grudziądzu. Zajmują się rękodziełem artystycznym. Zainteresowanie podobnymi inicjatywami jest coraz większe także w innych ROD. Działkowcy chcą otwierać się na potrzeby seniorów w wieku 60+ nie tylko z własnego środowiska, ale także z lokalnej społeczności. Członkowie klubu seniora „Działkowiec” spotkali się niedawno w ROD „Urodzaj” w Poznaniu na pierwszych warsztatach nauki decoupage.

10. IMPREZY DLA DZIAŁKOWCÓW-SENIORÓW

Żyjemy w czasach, kiedy mamy coraz mniej okazji do spotkań z ludźmi o różnych zainteresowaniach. Spotkania i imprezy organizowane w ROD to doskonała okazja do

nawiązywania kontaktów, a także do wspólnego spędzania czasu. Przykładem tego typu działań jest np. zorganizowany przez Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego "Energetyk" w Zabrze turniej szachowy. Inicjatywa ta skierowana jest do działkowców i mieszkańców Zabrze, a jej celem jest popularyzacja gry w szachy, promocja Rodzinnych Ogrodów Działkowych w miejskim środowisku szachowym oraz integracja społeczności ROD ze środowiskiem lokalnym. Do współpracy zaproszono Radę Dzielnicy i Klub Uczniowski, który propaguje ideę grania w szachy wśród młodzieży i osób starszych. Zainteresowanie przerosło najśmielsze oczekiwania. Uczestnicy chwalili inicjatywę i chcą kontynuować szachowe pojedynki. Z kolei na terenie ROD „Winnica I” w Ostrowcu Świętokrzyskim organizowane są wraz z ostrowieckimi Klubami Seniora ogniska, które integrują nie tylko działkowców i seniorów, ale także ich rodziny. Spotkania te stanowią okazję do wymiany doświadczeń i miłego spędzenia czasu, ale przede wszystkim – aktywizacji osób starszych. Z seniorami współpracuje również Biuro Okręgu Świętokrzyskiego w Kielcach, które już od dwóch lat udostępnia swoje pomieszczenia sekcji ogrodniczej Uniwersytetu Trzeciego Wieku, jednocześnie przybliżając słuchaczom funkcjonowanie i znaczenie rodzinnych ogrodów działkowych. Takie działania w całej Polsce podejmują też inne ogrody, ale może być ich znacznie więcej.

11. DZIENNE DOMY SENIORA - SENIOR WIGOR

Ogrody posiadają często doskonale zaplecze w postaci domów działkowca i terenów wspólnych, które znakomicie nadają się do wykorzystania. Dlatego jedną z propozycji ich wykorzystania jest tworzenie profesjonalnych dziennych domów pobytu seniorów. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zobowiązało się przeznaczyć na ten cel aż 370 mln zł do 2020 roku w ramach programu „Senior-Wigor”. Każda jednostka samorządu terytorialnego może uzyskać jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie placówki nawet do 250 tys. zł. Na adaptację budynku przewidziano aż do 180 tys. zł, natomiast dotacje na wyposażenie domu jednorazowo mogą wynieść aż 70 tys. zł. Z budżetu państwa zostanie też sfinansowana jedna trzecia kosztów utrzymania seniora w domu dziennym. Inwestycja może być przeprowadzana w ROD w ramach partnerstwa z samorządem. Współczesne domy seniora to połączenie uniwersytetu trzeciego wieku, klubu seniora, biblioteki i gabinetu rehabilitacyjnego w jednym. Warto pomyśleć o tym, jakie korzyści mogłyby przynieść takie inwestycje w ogrodach nie tylko działkowcom, ale i mieszkańcom miast.

12. SPOTKANIA Z KULTURĄ

Ogrody działkowe to nie tylko miejsce edukacji, wypoczynku czy aktywności ruchowej dla różnych grup wiekowych, ale także miejsce, w którym rozwija się kultura. Tworzenie wymaga spokoju, ładu, poczucia bezpieczeństwa. To wszystko

można odnaleźć przebywając na działkach. Działkowcy to ogromna społeczność, wśród której znaleźć można także literatów, poetów, muzyków, artystów plastyków itp. W ogrodowej społeczności powstają zatem opowiadania, książki, obrazy, piosenki, wiersze, rzeźby i inne dzieła sztuki. W wielu ogrodach organizowane są spotkania poetyckie, koncerty, warsztaty, wykłady czy wernisaże prac i inne tego typu działania, które mają promować szeroko rozumianą kulturę. Jej krzewienie w ogrodach działkowych nie tylko przyczyni się do kształtowania pozytywnego wizerunku ROD, ale także może stać się miejscem spotkań dla lokalnych artystów i osób związanych z kulturą. Sztuka w przestrzeni publicznej zawsze zwraca uwagę, dlatego warto umożliwić jej szersze propagowanie w ogrodach działkowych, by mogła swobodnie się rozwijać.

13. OGRÓDKI JORDANOWSKIE, PLACE ZABAW, SIŁOWNIE PLENEROWE

Sprawność ruchowa łączy się zarówno ze zdrowiem fizycznym jak i ze zdrowiem psychicznym - systematyczne uprawianie gimnastyki, ruchu na świeżym powietrzu zapobiega wielu chorobom ludzi dorosłych. W propagowaniu aktywności ruchowej ogromną rolę odgrywają place zabaw, które zachęcają dzieci do sportu i ruchu. Ich budowa w ROD to nie tylko potrzeba zapewnienia aktywności dzieciom, ale i zachęta dla rodzin, mieszkańców osiedli sąsiadujących z ogrodami, do ich częstego odwiedzania. Tworzenie stref zabawy dla dzieci to także scalanie ogrodu z miastem, po to, by mieszkańcy sąsiadujących osiedli odczuli, że ogród należy także do nich, że mogą przyjść z dziećmi pobawić się i odpocząć w ciszy zieleni. Podobny cel towarzyszy inicjatywom budowania np. siłowni plenerowych, które zachęcają do aktywności osoby w każdym wieku. Kilkanaście kilometrów od centrum Łodzi w ROD „Polanka” powstał park aktywnej rehabilitacji na świeżym powietrzu. Projekt ten to realizacja programu działania Polskiego Związku Działkowców w zakresie zagospodarowania i modernizacji ROD oraz przystosowania ogrodu do nowych funkcji. Pozwala on działkowcom dbać o swoją kondycję.

Lokalny rozwój społeczny skupiony jest na konkretnym terenie, którego mieszkańcy posiadają wspólne zainteresowania i tworzą stałe wzorce współdziałania i wspólną tożsamość. W obrębie tego terenu nawiązują oni ze sobą kontakt - pracują, bawią się i odpoczywają. Włączenie w te aktywność ROD powoduje poczucie wspólnoty pomiędzy działkowcami i lokalną społecznością, takie zaś działanie z pewnością zaowocuje w przyszłości.

14. MAŁE FORMY WCZASÓW W ROD

Z roku na rok rośnie liczba Polaków, którzy decydują się spędzić wakacje w kraju. Najczęściej na wakacyjny wypoczynek wyjeżdżają rodziny z dziećmi. Nie trudno się domyślić, że najrzadziej z wypoczynku korzystają emeryci i renciści. Potwierdzają to raporty dotyczące wyjazdów Polaków na urlop – okazuje się, że zaledwie 2% seniorów stać na kosztowny wyjazd w okresie wakacji. Co z resztą? Spędzają czas w dusznych domach. Wakacje są wyjątkowym okresem, w którym ogrody działkowe otwierają swoje bramy i zapraszają seniorów oraz dzieci i młodzież do korzystania z lokalnego wypoczynku na łonie ogrodowej natury. ROD „Polanka” w Łodzi zaprasza w wakacje dzieci, by mogły korzystać ze znajdującego się na jego terenie placu zabaw, boisk do siatkówki, koszykówki, badmintona czy stołu do ping ponga. Organizowane są również dyskoteki z grillem, a także liczne zajęcia rozwijające ich talenty, np. plastyczne. Z kolei wczasy dla seniorów organizują od wielu już lat ogrody działkowe w Chodzieży, Siedlcach czy Warszawie we współpracy z różnymi organizacjami społecznymi i samorządami. Organizatorzy zapewniają wszystkim wczasowiczom całodzienne wyżywienie, doskonałą opiekę, a także wiele ciekawych zajęć, w tym rehabilitacyjnych, a nawet wycieczki. Wczasy w ROD od zwykłych różnią się tylko tym, że ich uczestnicy nie muszą podróżować i pakować walizek, bowiem na noc wracają do swoich domów. Uczestnicy chwalą sobie taką formę wczasów, bowiem mają okazję aktywnie spędzić czas na świeżym powietrzu, a także nawiązać nowe znajomości i to bez wysokich nakładów finansowych. W czasach kryzysu ekonomicznego taka forma wypoczynku może stać się nie tylko modna, ale przede wszystkim atrakcyjna dla tysięcy Polaków.

15. ROD-PARKI OTWARTE DLA SPOŁECZEŃSTWA

Kontakt z naturą jest niezmiernie ważny dla każdego człowieka. Spacerowanie po ogrodach i innych zielonych miejscach wzmagają działanie elementów układu odpornościowego, obniżają poziom hormonu stresu (kortyzolu), regulują tętno, ciśnienie krwi i korzystnie wpływają na układ nerwowy powodując poczucie głębokiego spokoju. W wielu miastach brakuje terenów zielonych do rekreacji, spacerów, wypoczynku. Tymczasem sporo ogrodów znajduje się właśnie w takich miejscach. Zauważalne staje się, że coraz częściej możliwością wejścia na teren ogrodu i skorzystania z jego uroków zainteresowane są osoby spoza grona działkowców – najczęściej lokalni mieszkańcy. Jest to jednak spore wyzwanie z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony przed kradzieżami, które niestety w dalszym ciągu są plagą w ROD. Aby mieszkańcy mogli korzystać z ogrodów otwartych pełniących rolę parków nie wystarczy chcieć, ale potrzebne są kosztowne inwestycje w oświetlenie, alejki, ławki oraz ich ochronę. Warto podkreślić, że miast nie stać na luksus posiadania niezliczonej liczby parków, zaś bez zieleni żyć

nie mogą. Władze miast na utrzymanie terenów zielonych wydają rocznie miliony złotych, podczas gdy ogrody działkowe nie dostają często nawet jednej złotówki. Otwarcie ogrodów jest możliwe, potrzebne i ze wszech miar słuszne, jednak miasta muszą dostrzec w nich nie tylko potencjał inwestycyjny, ale też korzyści społeczne i zdrowotne. W parku nie możemy dotknąć bezpośrednio ziemi, zasadzić kwiatków, warzyw i cieszyć się z tego, co wyrośnie. W parkach możemy tylko usiąść na ławce. Nie ma bezpośredniego kontaktu z ziemią, który przynosi radość i odpoczynek psychiczny, a jak pokazują badania naukowców – także zdrowie i sprawność fizyczną tak ważną w dojrzałym wieku. Dzięki otwarciu ogrodów mieszkańcy miast zyskują nie tylko tereny zielone do spacerów i wypoczynku, ale znakomite miejsce rekreacji i kontaktu z naturą, który w miastach jest znacząco ograniczony. Szczególne znaczenie mają tu ogrody znajdujące się w miastach i centrach metropolii. Ich otwarcie ma dla społeczności lokalnej diametralne znaczenie. Wiąże się z tym jednak znacząca poprawa bezpieczeństwa. Nie chodzi bowiem tylko o otwarcie bramy. Konieczne jest zintensyfikowanie działań na rzecz jego poprawy, w tym podejmowanie działań systemowych skierowanych na ochronę bezpieczeństwa działkowców i ich mienia. Otwarcie ogrodów działkowych nie może być czynione pod wpływem chwili, ale zaplanowanym wspólnie z lokalnym samorządem bądź Urzędem Miasta oraz samymi działkowcami i zarządzeniem ROD działaniem. Art. 17. Ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych daje możliwość dotowania ogrodów działkowych przez gminę. Ogrody działkowe otwarte w ciągu dnia dla mieszkańców powinny otrzymywać z budżetów gmin środki finansowe na modernizację infrastruktury ogrodowej takiej jak np.: remonty alejek, modernizację oświetlenia, montaż ławek, budowę małych placów zabaw, remont dróg dojazdowych do ogrodu itp. Ogród musi bowiem posiadać odpowiednią infrastrukturę, zaś działkowcy muszą mieć poczucie bezpieczeństwa i spokoju. Dlatego jeżeli zarządy ROD zgłoszą takie zapotrzebowanie winny móc korzystać z programu patroli Straży Miejskiej i Policji. Wszystko to pokazuje, że otwarcie ogrodów jest możliwe, ale wymaga znacznych przygotowań i konkretnego planu działania.

16. INNE FORMY

W rzeczywistości możliwości działań jest znacznie więcej. Wiele z tych inicjatyw jest już wdrożone w życie w ogrodach w różnych rejonach kraju. Są one wynikiem pracy i myśli konkretnych osób z Zarządów ROD. Być może wiele z nich pojawi się wraz z upowszechnianiem tego typu działań i rozwojem infrastruktury ogrodowej. PZD dzięki otwarciu się na wiele środowisk, stworzył wzorowe i przykładowe warunki do pogłębiania i propagowania integracji społecznej. Możliwości są więc nieograniczone, a każdy pomysł może stać się zalążkiem dobrej inicjatywy, z której skorzystają także inni.

III. Prawo w służbie Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD

Podjmując temat „Prawo w służbie Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD” należy zacząć rozważania od Konstytucji RP, która w preambule Konstytucja określa również zasadę pomocniczości. Jest ona niezwykle ważna. Oznacza bowiem zwiększenie roli organizacji społecznych w życiu publicznym. Dotyczy to szczególnie powierzania im zadań publicznych. Organizacje obejmują bowiem swoim działaniem rozmaite sfery życia społecznego i przyczyniają się przez to do większej i skuteczniejszej realizacji celów publicznych i społecznych. Rolą organizacji społecznych jest więc przede wszystkim angażowanie się i uczestniczenie w procesie rozwiązywania problemów społecznych.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach daje obywatelom możliwość czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i wyrażania zróżnicowanych poglądów oraz realizacji indywidualnych zainteresowań. W przypadku Polskiego Związku Działkowców zainteresowanie to skupia się wokół szeroko rozumianej idei ogrodnictwa działkowego.

Ogrody od początku istnienia umożliwiały działkowcom dostęp do zdrowych warzyw i owoców z własnych upraw oraz aktywnego wypoczynku i rekreacji, a całej społeczności lokalnej kontakt z przyrodą i dostęp do terenów zielonych. Mimo upływu lat idea ogrodnictwa pozostała taka sama. Już od pierwszych regulacji z 1946 r. ROD nieprzerwanie mają statut urządzeń użyteczności publicznej. Potwierdziła to ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych w art. 4. Zapis ten znalazł się również w § 3 regulaminu ROD. Oznacza to, że ogrody zostały uznane za część infrastruktury, której bezpośrednim przeznaczeniem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych. Według ustawy dotyczy to wypoczynkowych, rekreacyjnych i innych potrzeb socjalnych członków społeczności lokalnych. Formą zaspokojenia tych potrzeb ma być powszechny dostęp do terenów rodzinnych ogrodów działkowych oraz działek dających możliwość prowadzenia upraw ogrodniczych na własne potrzeby. Utrzymany w ustawie charakter ogrodów, jako urządzeń użyteczności publicznej oraz wyraźne podkreślenie socjalnego charakteru działek jednoznacznie wskazują na ideę ogrodnictwa działkowego, jaka została wyznaczona przez ustawodawcę. Szczególnie istotna jest rola, jaką mają do spełnienia ogrody działkowe wobec polskich rodzin. Na podstawie art. 3 ustawy o ROD jednym z podstawowych celów rodzinnego ogrodu działkowego jest bowiem integracja wielopokoleniowej rodziny, wychowanie dzieci w zdrowych warunkach oraz zachowanie aktywności i zdrowia emerytów i rencistów. Nie ulega wątpliwości, że działka jest tradycyjnym miejscem spotkań rodzinnych i integracji pokoleń. Ogrody działkowe zaczynają być również postrzegane, jako sposób

na promocję aktywnego wypoczynku, a co za tym idzie zdrowego trybu życia osób w dojrzałym wieku. Dostęp do działki jest bowiem tanią i niezwykle skuteczną formą aktywności społecznej, a także integracji osób w każdym wieku, szczególnie poprzez tworzenie kół zainteresowań, festynów, klubów seniora i małych form wczasów w ROD.

Zgodnie z § 23 regulaminu ROD zarząd ogrodu organizuje imprezy kulturalne i integracyjne, a w szczególności dzień działkowca. Inicjuje również współpracę z domami kultury oraz innymi placówkami i organizacjami o celach społecznych. Natomiast § 9 omawianego regulaminu jednoznacznie stwierdza, że działkowiec jest w szczególności uprawniony do korzystania z biblioteki ogrodowej, urządzeń wspólnych i uczestniczenia w imprezach i uroczystościach organizowanych przez zarząd ROD.

Zadaniem ogrodów, wymienionym w art. 3 pkt 5 ustawy o ROD, jest także integracja społeczna osób w wieku emerytalnym oraz niepełnosprawnych. Dotyczy to głównie charytatywnej działalności, jaką od zawsze prowadzą społeczności ogrodowe. Do tradycyjnych już elementów działalności ruchu ogrodnictwa działkowego należy bowiem niesienie pomocy ubogim członkom społeczności lokalnych, współpraca z domami dziecka i organizacjami opiekującymi się pokrzywdzonymi i potrzebującymi.

Rodzinne ogrody działkowe są częścią ekosystemu miast i infrastruktury miejskiej służącej zaspokajaniu określonych potrzeb bytowych społeczeństwa. Niejednokrotnie były to tereny zdegradowane, dzikie wysypiska śmieci, hałdy. Pracą wielu pokoleń działkowców i ich rodzin zostały przywrócone miastu, przyrodzie i człowiekowi. Jak zatem widać, ROD nie tylko podnoszą standardy ekologiczne otoczenia, ale również mają walor socjalny dając korzyści nie tylko bezpośrednim użytkownikom działek, ale również wszystkim mieszkańcom miast, ponieważ ustawa nadała ROD status terenów zielonych. Zostały one również objęte szczególną ochroną przewidzianą w przepisach o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a także w przepisach dotyczących ochrony przyrody i ochrony środowiska.

Nie ulega wątpliwości, że ogrody spełniają bardzo ważne funkcje społeczne. Istnieje konieczność podnoszenia standardów wyposażenia ROD i przekształcania ich w ogrody otwarte, służące nie tylko indywidualnym działkowcom, ale wszystkim członkom społeczności lokalnych. Jako szczególnie ważną należy uznać współpracę ze szkołami przy wykorzystywaniu działek na cele edukacyjne, ponieważ propagowanie edukacyjnej funkcji w zakresie ekologii, zwłaszcza wobec najmłodszych, to jeden z najistotniejszych celów wymienionych w statucie PZD, który powinien być realizowany przez Związek, bowiem ogrody mają służyć wychowaniu najmłodszych pokoleń w poszanowaniu dla przyrody.

Polski Związek Działkowców wypełnia część zadań publicznych w stosunku do społeczeństwa, przez lata podejmując różnego rodzaju działania społeczne. Zgodnie z § 7 statutu PZD realizuje te cele głównie poprzez prowadzenie działalności społecznej, wychowawczej, wypoczynkowej, rekreacyjnej, a także wielu innych na rzecz działkowców, ich rodzin oraz społeczności lokalnych.

Możliwości i potencjał naszej organizacji wzmacniają potrzebę tej działalności. XII Krajowy Zjazd Delegatów, który w Programie Działania PZD na kadencję 2015-2019 w pkt. 3 „Ogrody w miastach” zauważył taką konieczność i uznał, że aby sprostać oczekiwaniom społeczeństwa względem ogrodów działkowych należy stworzyć długofalowy program przystosowywania ogrodów do nowych funkcji, a zwłaszcza do ich otwarcia dla społeczności lokalnych. Nie ulega wątpliwości, że w tym zakresie konieczna jest współpraca z samorządem lokalnym, który powinien czynnie uczestniczyć w przystosowaniu ogrodów dla potrzeb społeczeństwa, zwłaszcza poprzez udzielanie wsparcia finansowego.

W tym zakresie pomocne będą przepisy ustawy o ROD, ponieważ zgodnie z art. 17 stowarzyszenie ogrodowe, prowadzące ROD na obszarze danej gminy, może otrzymać dotację celową z budżetu tej gminy. Dotacja ta może być w szczególności przeznaczona na budowę i modernizację infrastruktury ogrodowej, jeżeli wpłynie to na poprawę warunków korzystania z ROD przez działkowców, lub zwiększy dostępność społeczności lokalnych do tego ROD.

Potrzebę unowocześniania infrastruktury ROD zauważyła również Krajowa Rada już 20 grudnia 2012 r. uchwalając program „Unowocześniania Infrastruktury Rodzinnych Ogrodów Działkowych – ROD XXI wieku”. Obecnie temat ten reguluje Uchwała Krajowej Rady Nr 5/IV/2015. Celem tego programu jest budowa nowej infrastruktury, remont i modernizacja istniejącej oraz dostosowanie jej do potrzeb związanych z ochroną środowiska, bezpieczeństwem, edukacją oraz koncepcją otwartych ogrodów. Zadania te powinny być nakierowane przede wszystkim na zapewnienie wyższego standardu przebywania na działkach. Mają też umożliwić społeczności lokalnej korzystanie z uroków i dobrodziejstw, jakie dają rodzinne ogrody działkowe.

Nie ulega wątpliwości, że konieczna jest aktywniejsza i bardziej zdecydowana rola PZD w życiu społecznym. Związek ma wiele do zaoferowania społeczeństwu i powinien czynnie inicjować i wspierać wszelkie działania zmierzające do poprawy sytuacji działkowców i społeczeństwa. Zaangażowanie Związku i jego struktur w sprawy społeczne jest warunkiem dalszego rozwoju ogrodnictwa działkowego oraz ciągu zmian korzystnych dla całej społeczności lokalnej na miarę XXI w.

IV. Finansowanie Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD

Otwieranie rodzinnych ogrodów działkowych na społeczeństwo wymaga unowocześnienia, usprawnienia i doposażenia ROD w odpowiednią infrastrukturę. Wszelkie inwestycje, remonty i modernizacje ściśle wiążą się jednak z nakładami finansowymi. Poniżej prezentujemy otwarty katalog źródeł finansowania ogrodowych inwestycji oraz wydarzeń organizowanych na ich terenie. Umiejętność skutecznego pozyskania funduszy na rozwój ROD jest podstawą realizacji Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD.

1. Niskooprocentowane pożyczki z Funduszu Samopomocowego PZD

Z Funduszu Samopomocowego w PZD udzielane są niskooprocentowane pożyczki dla ROD. Są one przyznawane na budowę i modernizację ogrodowej infrastruktury oraz wykonanie jej remontu. Co więcej, fundusze z pożyczki mogą pokryć także koszty usunięcia zniszczeń infrastruktury ROD w wyniku nieprzewidzianych zdarzeń losowych, w sytuacji, kiedy ogród nie jest w stanie udźwignąć takiego ciężaru finansowego – w takim przypadku pożyczka jest nieoprocentowana. Natomiast w przypadku zwykłych remontów, modernizacji lub budowy ogrodowej infrastruktury w 2016 roku jej **oprocentowanie wynosi zaledwie 2 proc. w skali roku, a spłatę zaciągniętej pożyczki można rozłożyć na 10 rat na okres aż 5 lat.**

Jak otrzymać pożyczkę z Funduszu Samopomocowego? Aby otrzymać pożyczkę walne zebranie powinno w drodze uchwały wraz z uzasadnieniem upoważnić zarząd ROD do zaciągnięcia pożyczki. W uchwale tej powinna być określona zarówno kwota pożyczki, zakres w jakim działkowcy będą uczestniczyć w jej spłacie, jak również propozycja okresu jej spłaty. Za pośrednictwem Prezydium okręgowego zarządu, który opiniuje wniosek, zarząd ROD kieruje go do Prezydium KR PZD, które podejmuje decyzję o jej udzieleniu.

Środki zgromadzone na Funduszu Samopomocowym pochodzą z partycypacji ROD w finansowaniu kosztów ponoszonych przez PZD w związku z działalnością jednostki krajowej i terenowych na rzecz ROD i działkowców.

Szczegółowe informacje o Funduszu Samopomocowym można znaleźć na stronie pzd.pl w zakładce „prawo – uchwały – fundusze PZD” oraz w „aktualności – informacje i komunikaty KR PZD” i w związkowych wydawnictwach.

2. Dotacje celowe z Funduszu Rozwoju PZD

Środki pochodzące z Funduszu Rozwoju są przeznaczone na działania inwestycyjne w PZD, wśród których są również koszty zagospodarowania i modernizacji rodzinnych

ogrodów działkowych i w tym zakresie zostaną one omówione w niniejszym opracowaniu.

Fundusz Rozwoju dzieli się na krajowy, okręgowy i rodzinnych ogrodów działkowych, z których można uzyskać dotacje.

Środki zgromadzone na Funduszu Rozwoju w poszczególnych jednostkach PZD można przeznaczyć m.in. na remonty, modernizację, budowę i bieżącą konserwację budynków, budowli i urządzeń stanowiących własność PZD, a z Funduszu ROD ogrodowego można pokryć także wydatki na zatrudnienie specjalistów z zewnątrz w związku z prowadzonymi inwestycjami.

Dotacje pochodzące z Funduszu Rozwoju na szczeblu krajowym i okręgowym są bezzwrotne i udzielane na realizację konkretnego zadania inwestycyjnego lub remontowego.

Jak ubiegać się o dotacje z krajowego Funduszu Rozwoju? Do wystąpienia o dotację upoważnia zarząd ROD walne zebranie. We wniosku składanym przez zarząd ROD musi być określony wkład własny ogrodu i udział działkowców w finansowaniu zadania, w tym prace działkowców na rzecz zadania. Wniosek kierowany ma być do Prezydium Krajowej Rady PZD, za pośrednictwem Prezydium Okręgowego Zarządu po wydaniu przez niego pozytywnej opinii. Co ważne, dotacja ta może zostać udzielona ROD raz na trzy lata, z tym że w pierwszej kolejności od jednostek terenowych PZD. Dotacje są udzielane w szczególności na uzupełnienie brakujących środków przy zadaniach o krótkim cyklu realizacji oraz jako dofinansowanie końcowego etapu robót z przeznaczeniem na materiały, prace specjalistyczne i sprzęt.

Uwaga! W przypadku ubiegania się o dotacje z **okręgowego Funduszu Rozwoju** zasady są określone przez każdy okręg indywidualnie.

W każdym ROD funkcjonuje także **ogrodowy Fundusz Rozwoju** zasilany przez opłaty ogrodowe, które uiszczają działkowcy w roku nabycia prawa do działki, dotacje i inne środki na realizację inwestycji lub remontów otrzymane od jednostki krajowej lub terenowej PZD oraz opłaty ogrodowe w części przeznaczonej na inwestycje, remonty i bieżącą konserwację.

Zgromadzone na nim środki mogą być przeznaczone wyłącznie na inwestycje w ROD.

Wzory wniosków o przyznanie dotacji i inne potrzebne druki oraz szczegółowe informacje o Funduszu Rozwoju można znaleźć na stronie pzd.pl w zakładce „prawo – uchwały – fundusze PZD”.

3. Dotacje celowe z budżetu gminy na podstawie art. 17 ustawy o ROD

Do 31 stycznia każdego roku gminy mają obowiązek uchwalenia swojego budżetu, który już 15 listopada roku poprzedniego winien być opracowany w formie projektu. Jego uchwalenie poprzedzają konsultacje, podczas których mieszkańcy gminy mogą składać wnioski, zgłaszać swoje pomysły co do wydatkowania gminnych pieniędzy w kolejnym roku. Aktywność działkowców w tym zakresie i poddanie pod rozwagę wydzielenia środków w budżecie gminy na inwestycje w ROD na etapie jego konsultacji, może być korzystne dla działkowców w momencie ubiegania się od gminy o dotacje celowe. Dlaczego? Bowiem uwzględnienie wydatków na rodzinne ogrody działkowe już na etapie konstruowania budżetu daje pewność, że gmina zarezerwuje sobie pieniądze na ich rzecz, o które następnie będą mogły wnioskować zarządy ROD.

Warunek jaki trzeba spełnić, aby ROD otrzymał dotację celową z gminy określa art. 17 ustawy o ROD z 13 grudnia 2013 roku. Jest nim poprawa warunków do korzystania z ROD przez działkowców lub zwiększenie jego dostępności dla społeczności lokalnej przez wykonanie budowy lub modernizację infrastruktury ogrodowej.

Szczegółowe informacje na temat dotacji celowych można znaleźć na stronach poszczególnych gmin, w których zlokalizowany jest ROD.

4. Tzw. małe granty

Rodzinne ogrody działkowe, prowadzone przez PZD, mają także możliwość ubiegania się o tzw. małe granty z budżetu miasta lub dzielnicy. Miasto może zlecać na wniosek organizacji pozarządowej, jaką jest PZD, realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert, czyli przyznać dotację na realizację zadania w trybie tzw. małego grantu.

Zaletą małego grantu jest to, że **organizacja nie musi dostosowywać się do warunków, terminów i tematów określonych w ogłoszeniu o konkursach dotacyjnych, gdyż dotacje te mogą być przyznane niezależnie od konkursów.** Należy jednak pamiętać, że możliwość ubiegania się o tę formę wsparcia nie jest dostępna w każdym mieście.

Przykładowe możliwości finansowania

- Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, organizacja imprez rekreacyjnych i sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i seniorów;

- Działania służące poprawie stanu fizycznego i psychicznego seniorów m.in. poprzez warsztaty, grupy wsparcia, pomoc psychologiczną, działania profilaktyczne, usprawniające i rehabilitacyjne oraz organizację różnorodnych form wypoczynku;
- Działania z zakresu działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Działania z zakresu ochrony i promocji zdrowia;
- Wydarzenia upamiętniające oraz kultywowanie pamięci o zasłużonych dla miasta, regionu i kraju wybitnych postaciach, miejscach i wydarzeniach historycznych oraz ochrona i popularyzowanie tradycji kulturowych miasta i jego mieszkańców;
- Działania z zakresu kultury, sztuki, dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Warunki

- **Wysokość dofinansowania lub finansowania nie może przekroczyć 10 tys. zł;**
- Realizacja zadania nie może zająć więcej niż 90 dni (Uwaga! Trzy miesiące zwykle nie są równoważne z 90 dniami, gdyż niektóre miesiące mają powyżej 30 dni);
- Łączna kwota środków finansowych przekazanych tej samej organizacji nie może przekroczyć kwoty 20 tys. zł w danym roku kalendarzowym;
- Realizacja projektu musi być przeprowadzona w ciągu jednego roku kalendarzowego (nie może być to przełom roku);
- Zadanie w trybie małego grantu może być realizowane jako zadanie powierzone (czyli w całości sfinansowane przez samorząd) lub jako wsparcie (organizacja zapewnia finansowy wkład własny).

Składanie i rozpatrzenie oferty

- Oferta (wniosek) realizacji zadania publicznego powinna zostać przygotowana na specjalnym, ściśle określonym w przepisach, druku;
- Do oferty należy załączyć:
 - ✓ kopię aktualnego odpisu z KRS (albo wydruk tej informacji, którą bezpłatnie można pobrać ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości), innego rejestru lub ewidencji,
 - ✓ w przypadku wyboru innego sposobu reprezentacji podmiotów składających ofertę wspólną niż wynikający z KRS lub innego właściwego rejestru - dokument potwierdzający upoważnienie do działania w imieniu oferenta.
- W ciągu 7 dni od momentu wpływu oferty do Urzędu Miasta lub dzielnicy, oferta jest upubliczniana, czyli zamieszczana na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej. W ciągu tych 7 dni każdy może zgłosić do niej uwagi;
- Po stwierdzeniu celowości realizacji zadania podpisywana jest umowa dotycząca realizacji tego zadania publicznego.

Jakie informacje należy podać w ofercie?

- dane oferenta (w tym nr KRS);
- Informacje o sposobie reprezentacji oferenta wobec organu administracji publicznej wraz z przytoczeniem podstawy prawnej;
- Szczegółowy zakres rzeczowy zadania proponowanego do realizacji:

 charakterystyka, opis potrzeb wskazujących na konieczność wykonania zadania wraz z opisem przyczyn i skutków, opis grup adresatów zadania, uzasadnienie zadania ze wskazaniem w jaki sposób dofinansowanie przyczyni się do podwyższenia standardu realizacji zadania, informacja czy w ciągu ostatnich 5 lat oferent otrzymał dotację na realizację zadania publicznego, zakładane cele realizacji zadania publicznego oraz sposób

jego realizacji, miejsce realizacji zadania, opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania, harmonogram, zakładane rezultaty realizacji zadania;

- Kalkulację przewidywanych kosztów realizacji zadania publicznego:

kosztorys ze względu na rodzaj kosztów, przewidywane źródła finansowania zadania publicznego, finansowe środki z innych źródeł publicznych.
- Inne wybrane informacje dot. zadania.

Warto wiedzieć

- **Należy sprawdzić lokalne przepisy dotyczące małych grantów, ponieważ ich zasady w zależności do miasta mogą się różnić.** Np. w Warszawie obowiązuje zasada, że projekt finansowany lub dofinansowywany w ramach małego grantu musi być samodzielny i nie może stanowić części większego zadania. W innych samorządach stosowane są inne ograniczenia: np. dotyczące zakresu projektu (nie może pokrywać się z tymi zadaniami, na które ogłaszane są konkursy) lub terminu (aplikować o mały grant można tylko wtedy, gdy nie ma ogłoszonego żadnego konkursu). Informacje te są zazwyczaj dostępne na stronach internetowych urzędów.
- Należy się również dowiedzieć się czy dana jednostka (biuro, wydział) w ogóle przewidziała w swoim budżecie finansowanie zadań w trybie małego grantu, gdyż nie jest on obowiązkowy. Może się również zdarzyć, że limit środków przeznaczonych na ten cel został już wyczerpany. Taką informację można uzyskać w urzędzie np. telefonicznie.

5. Budżet obywatelski

Budżet obywatelski, nazywany także partycypacyjnym, jest to wyraz bezpośredniego wpływu mieszkańców gminy na inwestycje w swoim regionie. W jego ramach mieszkańcy gminy mogą zgłaszać własne projekty, a także uczestniczą w przeprowadzanych nad nimi konsultacjach. Zakwalifikowane projekty poddawane są pod głosowanie, w którym to sami mieszkańcy gminy decydują, które z nich zostaną zrealizowane.

Dlaczego warto skorzystać ze środków z budżetu obywatelskiego? Ponieważ z roku na rok środki w ramach tego budżetu są coraz większe. W największych metropoliach do wydania jest nawet kilka milionów złotych. O podziale tych pieniędzy decydują sami mieszkańcy. Kolejną kwestią jest łatwość ich pozyskania. Działkowcy najlepiej znają potrzeby swojego ogrodu oraz wiedzą jak przekuć potrzebną im inwestycję z korzyścią także dla społeczności lokalnej. Dodatkowo są w stanie zmobilizować swoje środowisko, przyjaciół oraz rodzinę do oddania głosu na ich projekt. Otrzymanie pieniędzy w ramach budżetu obywatelskiego jest naprawdę możliwe, bowiem udowodniły to już setki ROD, które pozyskały w ten sposób pieniądze na potrzebne inwestycje.

Jak zgłosić projekt? Uprawniony do zgłoszenia projektu jest każdy pełnoletni obywatel, który mieszka w obrębie danego budżetu partycypacyjnego. Aby zgłosić projekt należy wypełnić formularz online na stronie internetowej gminy lub wypełnić jego papierową wersję i złożyć w urzędzie. Wszelkie niezbędne dokumenty i informacje znajdują się na stronach internetowych poszczególnych urzędów miast i specjalnych stronach budżetów obywatelskich w danym mieście.

Co należy zrobić, aby poprawnie wypełnić wniosek?

- napisać skrócony opis zadania w maksymalnie pięćdziesięciu słowach – to z tym opisem zapoznają się w pierwszej kolejności mieszkańcy za sprawą materiałów informacyjnych. Uwaga! Za przygotowanie dokładnego projektu wykonawczego, zgodnego z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, będzie odpowiedzialne miasto;
- opisać szczegółowo proponowane zadanie, w tym wskazać poszczególne etapy jego realizacji. W zależności od miasta liczba wyrazów może być ograniczona bądź nie, niemniej jednak można w tym miejscu zawrzeć wszystkie potrzebne informacje, m.in. w jakich godzinach będzie dostępna dla mieszkańców wykonana inwestycja, czy będą mogli z niej korzystać wszyscy, czy na przykład jedynie seniorzy lub dzieci i młodzież, czy korzystanie z niej będzie odpłatne;
- uzasadnić potrzebę realizacji – wyjaśnić na jakie potrzeby projekt odpowiada oraz dlaczego warto go sfinansować z pieniędzy publicznych;
- wskazać beneficjentów – opisać grupy mieszkańców, którzy skorzystają na tym, że projekt zostanie wprowadzony w życie;

- do każdego formularza dołączyć listę z podpisami od 15-30 osób (w zależności od miasta zasady te są zmienne), które popierają projekt. Osoby popierające projekt muszą być mieszkańcami miasta, w którym organizowany jest budżet obywatelski;
- konieczne jest też przygotowanie wstępnego kosztorysu projektu – podanie jego części składowych i kosztu realizacji całej inwestycji. Nie musi to być bardzo szczegółowy kosztorys – wystarczy, że wnioskodawca uwzględni koszty przygotowania planów dla swojego zadania, koszty materiałów oraz koszty robocizny – szczegółowych informacji mogą udzielić urzędnicy na co dzień zajmujący się podobnymi inwestycjami, remontami, czy działaniami “miękkimi”, takimi jak festiwale, imprezy plenerowe, programy profilaktyki zdrowotnej itp.;
- do wniosku można również dołączyć zdjęcia, mapy lub rysunki czy wizualizacje, jeśli będą pomocne. Zazwyczaj nie są one jednak obowiązkowe.

Uwaga! Wniosek musi być podpisany imieniem i nazwiskiem. Warunkiem przyjęcia projektu jest podanie w formularzu zgłoszeniowym danych osobowych osoby zgłaszającej projekt. Bez ich wskazania nie jest możliwe określenie prawa danej osoby do udziału w budżecie partycypacyjnym miasta.

Po złożeniu wniosku i sprawdzeniu go pod kątem kompletności, formalnoprawnym i wykonalności, zadanie zostanie zatwierdzone i uwzględnione na listach do głosowania.

O czym należy pamiętać, starając się o środki z budżetu obywatelskiego?

- zadanie musi mieścić się w zakresie zadań gminy bądź powiatu;
- propozycja zadania musi zostać zgłoszona na odpowiednim formularzu;
- propozycja zadania inwestycyjnego albo remontowego ma być zlokalizowana na terenie, na którym realizacja podobnego pomysłu jest prawnie możliwa. Przede wszystkim chodzi więc o tereny należące do miasta bądź pozostające w jego władaniu. W niektórych miastach dopuszczalna jest inwestycja na terenie jednostek samorządu terytorialnego bądź Skarbu Państwa, który jest użytkowany na podstawie przyznanego tytułu użytkowania;
- teren, na którym zlokalizowany jest projekt ma być ogólnodostępny, aby z efektu ewentualnej realizacji mogli korzystać wszyscy mieszkańcy;
- szacunkowe koszty pomysłu mają być prawdziwe i realne - to ważne z punktu widzenia ustawowych wymogów gospodarności;
- projekt ma być całościowy, a nie częściowy, powinien zakładać realizację zadania w takim zakresie, aby oddanie efektu jego realizacji do użytkowania nie wymagało przeprowadzenia dodatkowych prac w kolejnych latach;

- projekt powinien być możliwy do zrealizowania w ciągu jednego roku – budżet obywatelski pozwala realizować tylko te zadania, których realizacja w całości zmieści się w ramach jednego roku;
- projekt nie może zawierać wskazania konkretnego wykonawcy (np. firmy, stowarzyszenia itp.), projekty wybrane w głosowaniu, zostaną wpisane do budżetu miasta, ich realizacja będzie się więc odbywać zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa (m.in. ustawy Prawo zamówień publicznych, ustawy o finansach publicznych) - wykonawcy będą więc wybrani w przetargu, w ramach zapytania ofertowego bądź konkursu dla ngo.

Po sprawdzeniu merytorycznym i formalnoprawnym wniosku zapada decyzja o tym, które propozycje zadań zostaną poddane pod głosowanie, a które nie. Wszystkie decyzje zostaną szczegółowo uzasadnione na piśmie i udostępnione zainteresowanym.

Co w przypadku, gdy we wniosku pojawią się błędy? Odpowiedzialne za sprawdzenie merytoryczne wniosków osoby mają obowiązek skontaktowania się z wnioskodawcą i poproszenia o uzupełnienie wniosku w ciągu kilku dni. Dopiero, gdy wnioskodawca odmówi, projekt nie będzie dalej rozpatrywany. O tym czy wniosek przeszedł weryfikację i znajduje się na liście, można dowiedzieć się ze strony internetowej urzędu miasta.

Głosowanie na projekty. Głosowanie na projekty odbywa się na dwa sposoby: przez Internet – za pośrednictwem specjalnej strony danego miasta i konkretnego budżetu obywatelskiego, bądź papierowo – wiąże się to z przyjściem do wybranego urzędu dzielnicy lub do jednego z punktów do głosowania (adresy publikowane są przed głosowaniem) i wrzucenia do urny wypełnionej karty do głosowania. **UWAGA! Głosować można tylko osobiście**, okazując przed przekazaniem karty dowód osobisty lub inny dokument ze zdjęciem. Papierowe karty do głosowania będą dostępne w urzędach miasta od pierwszego dnia głosowania.

Szczegółowe informacje, terminy naboru i wnioski można znaleźć na stronach internetowych poszczególnych gmin. Mapa jednostek samorządowych, które organizują budżety obywatelskie dostępna jest pod adresem budzetyobywatelskie.pl/2016-mapa-samorzady-z-budzetami-obywatelskimi/.

Informacje o budżetach obywatelskich znajdziesz także na stronie pzd.pl.

6. Fundusze unijne

Rodzinne ogrody działkowe mogą także wykorzystać środki pochodzące z funduszy unijnych, aby sfinansować ogrodowe inwestycje. Największe szanse na sukces, czyli

skuteczne pozyskanie pieniędzy, mają przedsięwzięcia wynikające z potrzeb beneficjenta, wpisujące się w jego działalność, bazujące na jego wiedzy i doświadczeniu. W przypadku ogrodów są to działania zmierzające do podnoszenia standardów ekologicznych otoczenia, ochrony środowiska przyrodniczego, pozyskiwania odnawialnych źródeł energii, edukacji i rozwoju infrastruktury terenów wspólnych.

PZD jako stowarzyszenie może występować o środki unijne dla ogrodów. Warto jednak zaznaczyć, że niektóre z programów wymagają ścisłej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie przy większych inwestycjach. To ważne, gdyż nie każdy program skierowany jest do organizacji pozarządowych, ale z powodzeniem może być realizowany w partnerstwie, np. z gminą.

Aktualne programy operacyjne, z których ROD mogą starać się o fundusze:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

- Program dotyczy całego kraju z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys. mieszkańców,
- Program jest wsparciem dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADERS,
- Działkowcy mogą skorzystać z programu w zakresie realizacji celów w ramach: podnoszenia wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji, rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej, rozwoju produktów lokalnych, zachowania dziedzictwa lokalnego.
- Uwaga! Realizując projekt należy pamiętać, że nie każdy wydatek może zostać dofinansowany. Poszczególne programy i rodzaje dotacji mają przypisany katalog tzw. kosztów kwalifikowanych. Tylko wydatki z tego katalogu podlegają dofinansowaniu. Pozostałe koszty trzeba ponieść ze środków własnych.
- Refundacja z programu Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje koszty kwalifikowane na: zakup dóbr i usług, wykonanie robót budowlanych, organizację i przeprowadzenie spotkania, szkolenia, wydarzenia promocyjnego itp., najem, dzierżawę lub zakup oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń lub maszyn, materiałów lub przedmiotów (tylko rzeczy nowe, nie ma możliwości refundacji zakupu rzeczy używanych), zakup środków transportu, zatrudnienie osób zaangażowanych w realizację

operacji (tylko w przypadku operacji o charakterze szkoleniowym), ogólne inne koszty związane z operacją.

- Jakie warunki należy spełnić, aby otrzymać pieniądze? Wnioskodawca musi wykazać się doświadczeniem i uzasadnić potencjał inwestycji, posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz prowadzić działalność zmierzającą do realizacji celu. Dodatkowo operacja musi być uzasadniona ekonomicznie bądź, jak w przypadku PZD, operacja musi dotyczyć nieodpłatnego bądź niekomercyjnego udostępniania ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej.

2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- W ramach programu ROD mogą skorzystać z funduszu na: adaptację ogrodu do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska, gospodarkę odpadami komunalnymi - obejmuje to m.in. zapewnienie właściwej infrastruktury do zagospodarowania odpadów, gospodarkę wodno - ściekową w aglomeracjach - w tym budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej (ujęć wody, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowych), a także zakup sprzętu do wykrywania niekontrolowanych przecieków z sieci wodociągowej. Uwaga, budowa kanalizacji deszczowej jest jednak możliwa tylko w przypadku, gdy wnioskodawca planuje realizować jednocześnie inwestycje dotyczące kanalizacji sanitarnej i deszczowej, poprawę jakości środowiska miejskiego – obejmuje projekty mające na celu rekultywację lub oczyszczanie terenów skażonych w wyniku awarii lub działań przemysłowych, jak również terenów zdegradowanych, zdewastowanych lub zanieczyszczonych.

3. Regionalne Programy Operacyjne

Warto też wiedzieć, że poza programami krajowymi fundusze unijne przeznaczone są na 16 programów regionalnych (Regionalne Programy Operacyjne). Ich celem jest wspieranie rozwoju wszystkich regionów. Fundusze zarządzane są w tym przypadku nie przez władze centralne, a instytucje samorządowe – czyli zarządy województw. Każde województwo ma własny program operacyjny. W zależności od regionu można starać się o środki na poszczególne inwestycje m.in. wyposażenie ogrodów w panele słoneczne. Warto odwiedzić stronę Regionalnego Programu Operacyjnego w województwie, w którym położony jest dany ROD i sprawdzić na jakie inwestycje można ubiegać się o dofinansowanie dla ogrodu.

Gdzie szukać informacji o naborach wniosków?

Nie można składać wniosków o dofinansowanie w dowolnym czasie. Do każdego z nich ogłaszane są nabory ze ściśle określonym terminem przyjmowania wniosków. Informacje o naborach na poszczególne programy można znaleźć na stronach:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (<http://ksow.pl/baza-igd.html>)
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/nabory/>)

Na każdej z podanych stron umieszczona jest wyszukiwarka naborów wniosków. Można w niej zdefiniować interesujące nas rzeczy, m.in. programy, tematy czy terminy. Po wybraniu programu, otrzymamy dostęp do szczegółowych informacji na temat: naboru wniosków (o terminach rozstrzygnięcia konkursów, o miejscu i sposobie składania wniosków), na co i kto może złożyć wniosek, finansów (o maksymalnym poziomie dofinansowania projektu, o ogólnej puli przeznaczonej na dofinansowanie projektów oraz o kryteriach wyboru projektu), niezbędnych dokumentów (o regulaminie konkursu, a także wzory wniosku i umowy o dofinansowanie) oraz innych ważnych informacji (o środkach odwoławczych przysługujących składającemu wniosek, najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi na nie, przydatne linki).

Jak złożyć projekt?

- Po znalezieniu konkursu, w który wpisuje się planowana inwestycja w ROD, należy dokładnie sprawdzić kryteria naboru, żeby mieć pewność, że projekt się kwalifikuje. Co ważne, **przy większości projektów wymagany jest własny wkład finansowy, który określony jest w szczegółowych warunkach naboru.**
- Następnie należy napisać projekt. Każdy projekt powinien zawierać: tytuł, termin realizacji, opis problemu, cel działania i ich szczegółowy opis, rezultaty oraz budżet.
- Później należy złożyć gotowy wniosek poprzez system informatyczny na stronie programu, z którego ROD ubiega o pieniądze.
- Kolejny etap to analiza i ocena złożonych wniosków.
- Z wnioskodawcami, których projekty zostaną zaakceptowane zostaje podpisana umowa o dofinansowanie.
- Po czym następuje realizacja projektu. Po wykonaniu prac następuje kontrola projektu, jego promocja i rozliczenie.

Ważne! Na stronie Regionalnego Programu Operacyjnego w każdym województwie można znaleźć listę punktów informacyjnych wraz z adresami i numerami telefonów, gdzie można się zgłosić i uzyskać więcej informacji.

Informacje o pozyskiwaniu środków unijnych są także publikowane w związkowych wydawnictwach i na stronie internetowej Krajowej Rady PZD pzd.pl w zakładkach: „aktualności – fundusze unijne”, „aktualności – informacje i komunikaty KR PZD”, „prawo – uchwały – pozyskiwanie środków z UE i WŚOIGW”.

7. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest jednym ze źródeł finansowania inwestycji – zgodnie ze swoją nazwą - z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dotyczy to w szczególności działalności dotyczącej: ochrony wód i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony ziemi, ochrony przyrody, edukacji ekologicznej, profilaktyki zdrowotnej, zapobiegania i likwidacji poważnych awarii i ich skutków oraz monitoringu środowiska.

Takie same cele mają Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, których jest 16 zgodnie z liczbą województw. Należy wiedzieć, że obydwa fundusze są od siebie niezależne. To co ich od siebie zasadniczo różni to fakt, że Narodowy Fundusz, jest źródłem finansowania przedsięwzięć ekologicznych o charakterze ponadregionalnym. Natomiast 16 wojewódzkich funduszy od 20 lat wspiera finansowanie ochrony środowiska na poziomie regionalnym.

Na jakie inwestycje ROD może ubiegać się o pieniądze z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej? Działalność rodzinnych ogrodów działkowych idealnie wpisuje się w dwa krajowe programy: „Ochronę różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów - ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej” oraz „Międzydziedzinowy- edukacja ekologiczna”.

- Celem programu „Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów - ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej” jest powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej, odtworzenie i wzbogacenie zasobów przyrody oraz skuteczne zarządzanie gatunkami i siedliskami (w tym rozpoznanie pojawiających się zagrożeń).

Terminy i sposób składania wniosków: konkursowy i ciągły. Terminy, sposób składania i rozpatrywania wniosków określone są odpowiednio w ogłoszeniu o naborze lub w regulaminie naboru, który zamieszczony jest na stronie

internetowej NFOŚiGW. Dofinansowanie może zostać udzielone w formie dotacji lub pożyczki.

- Celem programu „Międzydziedzinowego - edukacja ekologiczna” jest podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju, upowszechnianie wiedzy z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, a także kształtowanie zachowań prośrodowiskowych ogółu społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży. Ponadto aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

W ramach tego programu nabór wniosków odbywa się w trybie konkursowym – dla wniosków o dofinansowanie w formie dotacji, co najmniej raz w roku i w trybie ciągłym – dla wniosków o dofinansowanie w formie pożyczki.

Ponadto zarządy ROD we współpracy z okręgowymi zarządami PZD winny przeanalizować poszczególne programy i listy priorytetowych zadań ustalonych przez odpowiednie **Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**, gdyż mimo, iż główny cel wszystkich Funduszy jest jednakowy, to każdy z tych Funduszy ma swoje strategiczne przedsięwzięcia, które dofinansowuje.

Jak ubiegać się o dofinansowanie?

- Na początku trzeba mieć pomysł. Wymaga to przeanalizowania potrzeb i możliwości ogrodu, a także sprawdzenia czy planowana inwestycja wpisuje się w zakres finansowania Funduszu.
- Następnie należy złożyć wniosek. W zależności o jakie dofinansowanie stara się ROD do Narodowego Funduszu bądź Wojewódzkich Funduszy. Wnioski te są poddawane szczegółowej ocenie. Uwaga! Finansowanie otrzymują przedsięwzięcia spełniające kryteria określone w poszczególnych programach priorytetowych. Programy priorytetowe szczegółowo określają m.in. terminy i sposób składania wniosków, formę, intensywność i warunki dofinansowania, a także beneficjentów i rodzaj przedsięwzięć, koszty kwalifikowane oraz procedurę wyboru przedsięwzięć.
- Dofinansowanie może zostać udzielone poprzez oprocentowane pożyczki bądź dotacje. Decyzję o dofinansowaniu podejmuje Zarząd Narodowego Funduszu, lub odpowiedni Zarząd Wojewódzkiego Funduszu, a w przypadkach określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska - Rada Nadzorcza Funduszu. Ponadto, każdy Wojewódzki Fundusz może przyjąć również inne formy udzielania pomocy finansowej ze swoich środków. Po podjęciu uchwały przez Zarząd lub Radę Nadzorczą następuje podpisanie umowy, a następnie jej realizacja.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na stronach Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz na stronie pzd.pl w zakładce „aktualności – informacje i komunikaty KR PZD”, jak również w zakładce „prawo – uchwały – pozyskiwanie środków z UE i WŚOIGW”.

8. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO), oferowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, to instrument programowy i finansowy mający wspierać rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Jest przejawem troski o rozwój aktywności obywatelskiej i potrzeby wzmocnienia miejsca i roli trzeciego sektora, czyli organizacji pozarządowych, w realizacji zadań publicznych.

Celem Funduszu Inicjatyw Obywatelskich jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Realizacja inwestycji w ramach priorytetów FIO ma umożliwić obywatelom angażowanie się w różnorodne działania na rzecz innych, swoich wspólnot oraz w tworzenie, realizację i monitoring polityk publicznych.

Jakie zadania mogą być finansowane z FIO?

Finansowane będą jedynie działania mieszczące się w zakresie działalności statutowej nieodpłatnej lub odpłatnej organizacji pozarządowej. Tym samym, środki te nie mogą być przeznaczane na finansowanie działalności gospodarczej.

Uprawnione podmioty mogą składać oferty o dofinansowanie zadań w ramach jednego z trzech priorytetów:

- Priorytet 2. Aktywne społeczeństwo (dot. projektów, które aktywizują obywateli w sprawach publicznych np. poprzez rozwój wolontariatu czy wspieranie działań na rzecz integracji społecznej - są to np. działania na rzecz dzieci, seniorów, niepełnosprawnych);
- Priorytet 3. Aktywni obywatele (dot. projektów mających zaangażować obywateli w sprawy publiczne, tak aby mieli na nie większy wpływ - to np. aktywizowanie kobiet w życiu publicznym, aktywizowanie młodzieży, działania na rzecz dostępu do informacji publicznej czy edukacja obywatelska);
- Priorytet 4. Silne organizacje pozarządowe (dot. projektów nakierowanych na rozwój organizacji obywatelskich - to przede wszystkim wzmocnianie organizacji pozarządowych poprzez szkolenia, doradztwo, poradnictwo, konsultacje, opracowywanie publikacji, narzędzi, wspieranie współpracy

pomiędzy organizacjami i sieciowanie ich, a także działania o charakterze systemowym).

Zasady przyznawania dotacji

Wysokość wnioskowanej dotacji różni się w zależności od czasu jej realizacji.

- dla zadań „jednorocznych”: od 10 tys. zł do 100 tys. zł,
- dla zadań „dwuletnich”: od 20 tys. zł do 200 tys. zł (minimalna dotacja w danym roku musi wynosić nie mniej niż 10 tys. zł)

Wymagany jest także wkład własny. Przy dotacji pomiędzy 10 - 40 tys. zł jest to co najmniej 20% wartości dotacji (dot. to środków własnych niefinansowych i finansowych), a w przypadku dotacji na kwotę ponad 40 tys. zł do 200 tys. zł wkład własny wynosi co najmniej 10% wartości dotacji (dot. to środków własnych niefinansowych lub finansowych, w tym nie mniej niż 5% wartości dotacji musi być wkładem finansowym). Uwaga! Kwoty dotacji i wysokość wkładu własnego może różnić się w zależności od roku.

Należy pamiętać, że każda oferta (wniosek) musi spełniać kryteria formalne wymienione w *Regulaminie Konkursu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w 2016 r.* Spełnienie poszczególnych kryteriów formalnych weryfikowane będzie przez Instytucję Zarządzającą, a następnie przez ekspertów dokonujących oceny złożonych ofert. Łączna liczba punktów przyznanych przez ekspertów i punktów za spełnienie kryteriów strategicznych stanowi o miejscu danego projektu w rankingu. Po akceptacji lub weryfikacji dokonanej przez komisję konkursową listy zostają przedstawione ministrowi właściwemu ds. zabezpieczenia społecznego. Rodzaje zadań objętych dofinansowaniem, szczegółowe zasady przyznawania dotacji oraz kryteria oceny ofert, a także warunki realizacji zadań zostały opisane w dokumencie *Regulamin Konkursu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w 2016 r.*, który jest dostępny na stronie internetowej www.pozytek.gov.pl.

Uprawniony podmiot może złożyć 1 ofertę. **Jednakże uprawniony podmiot posiadający oddziały terenowe nieposiadające osobowości prawnej, tak jak jest to w przypadku PZD, może złożyć maksymalnie 2 dodatkowe oferty (jedna oferta na oddział).**

Jak złożyć ofertę?

Ofertę składa się w trybie online poprzez Generator Ofert Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Aby złożyć ofertę należy wypełnić ofertę przy użyciu Generatora Ofert FIO dostępnego na stronie internetowej www.pozytek.gov.pl. W ofercie należy podać następujące dane:

- dane oferenta

- informację o sposobie reprezentacji oferentów wobec organu administracji publicznej wraz z przytoczeniem podstawy prawnej
- szczegółowy zakres rzeczowy zadania publicznego proponowanego do realizacji

W tym: charakterystyka zadania, opis potrzeb wskazujący na konieczność wykonania zadania publicznego, opis ich przyczyn i skutków, opis grupy adresatów zadania publicznego, uzasadnienie potrzeby dofinansowania, informacja czy w ciągu ostatnich 5 lat organizacja otrzymała dotację na dofinansowanie związanych z realizacją zadania publicznego, zakładane cele oraz sposób ich realizacji, opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania, analiza wystąpienia ryzyka w projekcie, harmonogram, zakładane rezultaty realizacji zadania.

- Kalkulację przewidywanych kosztów realizacji zadania publicznego
W tym: kosztorys ze względu na rodzaj kosztów w roku bieżącym i następnym, przewidywane źródła finansowania zadania, finansowe środki z innych źródeł publicznych oraz inne uwagi, które mogą mieć znaczenie przy ocenie kosztorysu.
- Inne wybrane informacje dotyczące zadania publicznego

Po wypełnieniu oferty należy zgromadzić wymagane załączniki i przesłać je przez Generator Ofert Funduszu Inicjatyw Obywatelskich wraz z ofertą za pomocą przycisku „złóż ofertę”. Uwaga! **W ramach konkursu FIO nie ma obowiązku przesyłania wersji papierowej oferty.**

Kryterium formalnym, jest wypełnienie i złożenie elektronicznej wersji oferty w terminie naboru ofert (określonym co do godziny, z uwzględnieniem 5 minut tolerancji) określonym w ogłoszeniu. Wszystkie oferty złożone za pośrednictwem Generators Ofert FIO we wskazanym terminie zostaną ocenione formalnie. Następnie oferty zostaną poddane ocenie merytorycznej, zawierającej również elementy weryfikacji formalnej.

Przed wypełnieniem oferty należy zapoznać się z dokumentem *Regulamin Konkursu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w 2016 r.* Szczegółowe informacje na temat Priorytetów FIO można też uzyskać w terminach naboru ofert pod numerem telefonu (22) 693 49 70, w godz. 09:00-15:00 od poniedziałku do piątku lub na stronie internetowej www.pozytek.gov.pl.

9. Program „Senior – WIGOR”

W ramach rządowego programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Senior – WIGOR” ROD mogą ubiegać się o fundusze na otwarcie domu dziennego pobytu dla seniorów na terenie rodzinnego ogrodu działkowego. To idealna

alternatywa na wykorzystanie ogrodowych domów działkowca z pożytkiem dla działkowców i okolicznych seniorów.

Programowi „Senior – WIGOR” przyświecają trzy hasła: opieka, wiedza, aktywność. Program ten skoncentrowany jest na aktywizacji i opiece nad osobami starszymi. Domy dziennego pobytu dla seniorów to miejsca, które łączą w sobie uniwersytet trzeciego wieku, klub seniora, bibliotekę i gabinet rehabilitacyjny. Ich tworzenie jest dofinansowywane przez rząd. Warto zatem, aby Zarządy ROD i działkowcy rozważyli taką inwestycję w swoim ogrodzie, bo mogłaby ona służyć nie tylko im, ale także okolicznym mieszkańcom. Jednocześnie pozwolić na kompleksową modernizację domu działkowca w ROD.

Wysokość dofinansowania. Jednostka samorządu terytorialnego może uzyskać jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie placówki do 80% całkowitych kosztów, ale nie więcej niż 250 tys. zł. Z kolei na adaptację budynku przewidziano nie więcej niż 180 tys. zł, natomiast dotację na wyposażenie domu jednorazowo w wysokości nie wyższej niż 70 tys. zł. Z budżetu państwa zostanie również sfinansowana 1/3 kosztów utrzymania seniora w domu dziennym, ale nie więcej niż 200 zł miesięcznie.

Wkład własny. Jednostki samorządu terytorialnego, które będą aplikowały o dotację muszą posiadać własny wkład finansowy w wysokości nie mniejszej niż 20% całkowitego kosztu. Projekty będą realizowane na podstawie umów jednorocznych.

Co zawiera oferta?

Program „Senior – WIGOR” ma na celu wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu Dziennych Domów. Jednostki samorządowe mogą realizować te zadanie w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi. Projekt partnerski realizowany jest na podstawie umowy partnerskiej, która musi stanowić załącznik do składowego wniosku o udzieleni dotacji.

Przed złożeniem oferty (wniosku) należy zapoznać się z aktualnym harmonogramem programu. **Oferta może być wypełniana jedynie w trybie online w Generatorze Ofert na stronie Ministerstwa, gdy jest otwarty nabór ofert.** W ofercie należy podać:

- Dane oferenta
- Szczegółowy zakres rzeczowy zadania publicznego proponowanego do realizacji

W tym: krótką charakterystykę zadania, opis potrzeb wskazujących na konieczność wykonania zadania, opis ich przyczyn i skutków, opis grup

adresatów zadania, uzasadnienie, informację czy w ciągu ostatnich pięciu lat oferent otrzymał dotację na realizację zadania publicznego, miejsce realizacji zadania, opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania, harmonogram projektu.

➤ Kalkulację przewidywanych kosztów zadania

W tym: kosztorys, przewidywane źródła finansowania zadania, finansowe środki z innych źródeł publicznych, uwagi, które mogą mieć znaczenie dla kosztorysu.

➤ Inne wybrane informacje dotyczące zadania

W tym: zasoby kadrowe i rzeczowe oferenta przewidywane do wykorzystania przy realizacji zadania, dotychczasowe doświadczenie w realizacji zadań publicznych podobnego rodzaju, informacja czy oferent korzystał z innych programów wspierających osoby starsze.

Po prawidłowym wypełnieniu oferty w trybie online (!) można przystąpić do jej złożenia, czyli zapisania jej w bazie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Uwaga! Po zapisaniu oferty nie będzie już możliwości jej edycji. **Po zapisaniu oferty należy wydrukować wniosek i po podpisaniu go przez osoby uprawnione wysłać go na podany adres Ministerstwa.**

Szczegółowe informacje o programie Senior – WIGOR można znaleźć na stronie www.mpips.gov.pl bądź pisząc na adres wigro@mpips.gov.pl lub dzwoniąc pod numer 22/237 00 48, 603 339 678 od poniedziałku do piątku w godzinach 9 – 16.

10. Sponsorowanie inwestycji w ROD i darowizny na jego rzecz

Alternatywną na sfinansowanie ogrodowej inwestycji może być także sponsoring, przez co rozumie się przekazanie funduszy przez osobą fizyczną bądź prawną na wykonanie inwestycji. Działkowcy, sympatycy ogrodnictwa działkowego oraz przedsiębiorstwa mogą także przekazywać darowizny na rzecz rodzinnych ogrodów działkowych, dzięki którym może zostać sfinalizowana ogrodowa inwestycja.

§ 20 - 24 statutu PZD umożliwia również udzielenie pomocy finansowej na rzecz wybranej jednostki organizacyjnej PZD przez członków wspierających. Są to osoby prawne, które zadeklarowały chęć wspierania celów i zadań PZD.

V. Rola i zadania Rodzinnych Ogrodów Działkowych oraz Okręgowych Zarządów

1. Zadania zarządów ROD:

1. Określenie rodzaju wydarzeń oraz grup społecznych i wiekowych, dla których będą organizowane (np. rabaty edukacyjne dla dzieci, kluby seniora dla osób starszych, imprezy integracyjne dla działkowców i mieszkańców miast).
2. Zaplanowanie rocznego kalendarza wydarzeń w ogrodzie z uwzględnieniem możliwości finansowych, zagospodarowania i infrastruktury ROD, potrzeb działkowców i ich rodzin, oraz społeczności lokalnej, w tym dzieci młodzieży, seniorów i osób niepełnosprawnych.
3. Ujęcie planowanych imprez w planie pracy i kosztów ich organizacji w preliminarzu finansowym na dany rok oraz przedstawienie ich na walnym zebraniu.
4. Określenie potrzeb inwestycyjnych i remontowych, które zapewnią zorganizowanie i przeprowadzenie zaplanowanych imprez oraz ujęcie ich w preliminarzu finansowym.
5. Przedstawienie członkom Związku propozycji zadań inwestycyjnych na walnym zebraniu, celem podjęcia stosownych uchwał.
6. Podejmowanie działań mających na celu przystosowanie terenów ogólnych, domów działkowca i świetlic do organizowania na nich zaplanowanych imprez.
7. Zgłaszanie terminów planowanych imprez, wydarzeń, spotkań do biura okręgu.
8. Nawiązywanie współpracy z przedstawicielami samorządu i placówkami edukacyjnymi w celu organizowania wspólnych wydarzeń kulturalnych (np. dni działkowca połączone z festynem miejskim lub dzień dziecka w ogrodzie).
9. Zapraszanie do uczestnictwa w organizowanych wydarzeniach przedstawicieli władz lokalnych oraz instytucji państwowych i samorządowych (np. straży pożarnej, policji, szkół i innych placówek funkcjonujących na terenie dennej społeczności) oraz członków okręgowego zarządu.
10. Oddawanie w bezpłatne użytkowanie wolnych działek instytucjom prowadzącym działalność społeczną, oświatową, kulturalną, wychowawczą, rehabilitacyjną, dobroczynną lub opieki społecznej.
11. Przekształcenie niezagospodarowanych działek na działki szkolne wyposażone w rabaty edukacyjne.
12. Wykorzystywanie terenów wspólnych do organizowania imprez edukacyjnych i tematycznych dla różnych grup odbiorców (np. lekcje przyrody dla dzieci, spotkania osób niepełnosprawnych).
13. Pozyskiwanie środków finansowych z pochodzących z dotacji samorządowych, programów rządowych i funduszy unijnych potrzebnych do skutecznej realizacji Programu.
14. Informowanie o planowanych imprezach i zachęcanie do uczestnictwa w nich poprzez umieszczanie ogłoszeń na tablicach w ogrodzie, wywieszanie plakatów w miejscach ogólnodostępnych dla mieszkańców miast, dodawanie informacji na

stronie internetowej ROD i portalach społecznościowych oraz mediach lokalnych.

15. Prowadzenie kampanii promującej rolę rodzinnych ogrodów działkowych w społeczeństwie poprzez organizowanie dni otwartych dla mieszkańców miejscowości.
16. Relacjonowanie przedsięwzięć na stronie internetowej i w mediach społecznościowych.

2. Zadania okręgowych zarządów:

1. Opracowanie wytycznych do wdrożenia i realizacji Programu dla zarządów ROD uwzględniających grupy wiekowe, położenie geograficzne, atrakcyjność terenu, wsparcie władz samorządowych.
2. Organizowanie imprez o zasięgu ogólnookręgowym (np. okręgowe dni działkowca).
3. Prowadzenie harmonogramu zaplanowanych wydarzeń w ogrodach i uczestniczenie w nich przedstawicieli okręgowego zarządu.
4. Promocja Programu na stronach internetowych, mediach lokalnych.
5. Relacjonowanie przedsięwzięć na stronie internetowej i w mediach społecznościowych.
6. Współpraca z organami samorządu terytorialnego w celu uzyskania wsparcia organizacyjnego i finansowego przy realizacji Programu.
7. Koordynowanie i monitorowanie prac zarządów ROD w zakresie realizacji Programu.
8. Omawianie założeń programu podczas szkoleń.
9. Udzielanie pomocy merytorycznej w sprawach związanych z realizacją Programu.
10. Pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych pochodzących z dotacji samorządowych, programów rządowych i funduszy unijnych potrzebnych do skutecznej realizacji Programu.

3. Zadania Krajowej Rady:

1. Wdrażanie Programu wśród jednostek organizacyjnych Związku.
2. Prowadzenie szerokiej kampanii promocyjnej i popularyzowanie podejmowanych inicjatyw zarówno w mediach związkowych (Biuletyn Informacyjny, Zielona Rzeczpospolita, Informator Działkowca, działkowiec,

strona internetowa, portale społecznościowe, ulotki i broszury) i mediach zewnętrznych.

3. Relacjonowanie przedsięwzięć na stronie internetowej i w mediach społecznościowych.
4. Pomoc merytoryczna dla okręgowych zarządów i zarządów ROD w celu sprawnego realizowania założeń Programu.
5. Monitorowanie funkcjonowania Programu w ogrodach i okręgach.
6. Uaktualnianie Programu uwzględniając dotychczasowe doświadczenia i propozycje z okręgów.
7. Organizowanie imprez ogólnopolskich (np. Krajowe Dni Działkowca, Jubileusz PZD).
8. Tworzenie warunków politycznych, społecznych i finansowych korzystnych dla społecznego rozwoju ROD poprzez współpracę z parlamentarzystami, resortami i instytucjami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.

VI. Promocja Programu

Promocja programu jest zasadniczym działaniem w celu poinformowania opinii publicznej i władz samorządowych o aktywności działkowców, ROD i PZD w zakresie otwierania ogrodów na lokalne społeczności i tworzenia w nich do tego warunków. Pełnię potencjału Programu można wykorzystać wyłącznie poprzez nagłośnienie jego idei, zamierzeń oraz planowanych i realizowanych w jego ramach działań. Potrzebne jest zatem podjęcie w tym zakresie szerokich prac na poziomie krajowym, okręgowym i ogrodowym promujących Program i ogrodowe inicjatywy. Tylko wielopoziomowa promocja może przynieść oczekiwane rezultaty. Poniżej prezentujemy otwarty katalog działań promocyjnych jakie należy podjąć na wszystkich szczeblach Polskiego Związku Działkowców.

1. Strony internetowe

Nieograniczone możliwości promocji daje Internet. Za pośrednictwem strony internetowej Krajowej Rady PZD, okręgowych zarządów, rodzinnych ogrodów działkowych i Wydawnictwa Działkowiec można promować idee Programu i wszystkie działania realizowane w jego ramach. Dotyczy to zarówno zapowiedzi wydarzeń, jak i ich fotograficznej i pisemnej relacji. Należy pamiętać, że związkowe strony internetowe są odwiedzane nie tylko przez działkowców i działaczy PZD, ale również przez urzędy i instytucje państwowe, a także dziennikarzy.

2. Prasa

Świetnym sposobem dotarcia do szerokiego grona odbiorców jest prasa, przez co należy rozumieć nie tylko ogólnopolskie wydawnictwa, ale przede wszystkim gazety lokalne, także te o zasięgu poszczególnych dzielnic miasta. Dotyczy to zarówno prasy płaconej i bezpłatnej. Informacje o działaniach realizowanych w ramach Programu mogą, a wręcz powinny być przesyłane do tych redakcji z prośbą o publikację. Szczególnie małe redakcje gazet regionalnych, a tym bardziej lokalnych, będą zainteresowane takimi informacjami, ponieważ mają one znaczenie dla życia społeczności lokalnej, a także pozwalają redakcjom na wypełnienie gazety treścią, co często przy niewielkich możliwościach kadrowych danego tytułu, bywa trudne. Należy jednak pamiętać, że przesyłane informacje mają być treściwe i opisujące wydarzenie z uwzględnieniem odpowiedzi na pytania: kto, kiedy, gdzie, co, po co. Należy także podać tytuł oraz autora, który przygotował notkę. Z pewnością mile widziane będzie opatrzenie relacji fotografiami, które powinny być jak najlepszej jakości.

Raz nawiązany kontakt z lokalną redakcją może zaowocować na przyszłość dalszą współpracą, z korzyścią dla działkowców, ogrodu, całego PZD oraz czytelników, którzy zamieszkują w sąsiedztwie ROD.

3. Wydawnictwa związkowe

Promocja Programu realizowana przez Krajową Radę PZD, polegająca na umieszczeniu treści promocyjnych Programu w wydawnictwach związkowych tj. Zielona Rzeczpospolita, Informator Działkowca, Biuletyn Informacyjny, Mój Ogródek, Działkowiec. Promocja ta ma na celu zainteresowanie działkowców i zarządów ROD włączeniem się w realizację Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD i zainicjowania prospołecznych wydarzeń w ich ogrodzie.

4. Media społecznościowe

Istnieje cała paleta mediów społecznościowych, jednak najskuteczniejszym w promowaniu Programu i podejmowanych w jego ramach działań będzie Facebook. Za pośrednictwem profilu Krajowej Rady PZD, OZ bądź ROD można docierać z informacjami o realizowanych działaniach w ramach Programu. Na Facebooku można umieszczać nie tylko zapowiedzi i relacje z odbytych wydarzeń, ale także interesujące informacje z etapów ich przygotowań, jak choćby pokazujące dobrą współpracę ROD z innymi organizacjami i instytucjami czy zaangażowanie działkowców.

Promocja za pośrednictwem Facebooka pozwala nie tylko na dotarcie z informacją do szerokiej grupy odbiorców (zamieszczane informacje w postaci postów na profilach mogą być udostępniane i „lajkowane” przez czytelników, co zwiększa zasięg takiej wiadomości), ale także aktywizację użytkowników Facebooka poprzez zostawianie przez nich komentarza pod postem, a nawet wywiązywanie się dyskusji.

Doskonałą opcją, którą oferuje Facebook jest tworzenie tzw. „wydarzeń”. Dzięki nim można zrzeszać osoby bezpośrednio zainteresowane danym ogrodowym przedsięwzięciem. Skupienie ich w ramach „wydarzenia” pozwala na utrzymanie z zainteresowanymi ciągłego kontaktu i szybkie informowanie ich o nowościach i ewentualnych zmianach.

5. Zaproszenia

Realizacja Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD ma przyczynić się do rozwoju i szerszego otwarcia ogrodów na lokalną społeczność z korzyścią dla działkowców i tej społeczności. Działania te mają też służyć budowaniu pozytywnego wizerunku rodzinnych ogrodów działkowych, całego środowiska działkowców oraz Polskiego Związku Działkowców. Zasadniczą kwestią tej godnej podziwu inicjatywy jest informacja o działaniach podejmowanych w jej ramach. Dlatego Zarządy ROD ok. dwa tygodnie przed planowanym wydarzeniem powinny rozesłać zaproszenia na

wydarzenie (zachowując odpowiednią, formę, elegancję i powagę) do władz samorządowych, redakcji prasowych i innych. Co ważne, na dwa - trzy dni przed samym wydarzeniem warto przypomnieć o nim drogą emailową bądź telefoniczną. Pomocne również będzie zamieszczenie w zaproszeniu prośby o potwierdzenie uczestnictwa. Brak informacji o wydarzeniu równa się brak wiedzy o nim u osób, które bezpośrednio mogą mieć pozytywny wpływ na rozwój ROD. Przykładowo, przedstawiciele władz samorządowych widząc zaangażowanie działkowców i podejmowane przez nich inicjatywy mogą przeznaczyć dodatkowe pieniądze na inwestycje w ROD, a nawet bezpośrednio wesprzeć finansowo kolejne wydarzenie organizowane w ogrodzie. Z kolei obecność dziennikarzy na takich wydarzeniach jest bardzo ważna, bowiem opisując je mogą oni nie tylko wypromować ROD, ale także poinformować lokalną społeczność o wspaniałych inicjatywach, które dzieją się w ich sąsiedztwie, a do których udziału jest ona także zaproszona.

6. Spotkania bezpośrednie/konferencje prasowe

Promocja ta polega na organizacji spotkań informacyjnych poprzedzających wydarzenie bądź spotkań/konferencji prasowych, podczas których szeroko prezentowane są założenia Programu i podjęte przez ROD inicjatywy w jego ramach – w szczególności dotyczy to organizacji konferencji prasowych przez OZ i KR PZD. Wśród zaproszonych na spotkania promujące powinni znaleźć się przedstawiciele samorządów, mediów, organizacji i instytucji współorganizujących wydarzenie w ROD, działkowcy i wszyscy zainteresowani działaniami podejmowanymi w ramach Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD.

7. Komunikaty prasowe

Promocja całego Programu na poziomie ogólnopolskim będzie wykonywana przez Dział Medialny KR PZD poprzez wysyłanie komunikatów prasowych do agencji prasowych i redakcji ogólnopolskich. Komunikaty te mają dotyczyć działań podjętych przez PZD na rzecz otwarcia rodzinnych ogrodów działkowych dla społeczności lokalnych poprzez przyjęcie i uchwalenie przez KR PZD Otwartego Programu Społecznego Rozwoju ROD. Dotyczy to również komunikatów prasowych zawierających cykliczne podsumowanie stopnia realizacji Programu i prezentacji najbardziej znakomitych działań podjętych przez ROD w jego ramach.

8. Materiały promocyjne

Istotną częścią promocji jest tworzenie materiałów promocyjnych danego przedsięwzięcia. Wśród nich mogą być to plakaty czy ulotki, które są niezwykle pomocne przy informowaniu o planowanym przedsięwzięciu i zachęceniu do wzięcia w nim udziału.

9. Marketing szeptany

Promowanie przedsięwzięć i Programu poprzez inicjowanie bezpośrednich dyskusji oraz opowiadaniu o Programie i tych działaniach. Jest to najbardziej podstawowe działanie promujące, które może podjąć samodzielnie każdy działkowiec i sympatyk ogrodnictwa działkowego w kontakcie ze swoimi bliskimi czy przyjaciółmi wzbudzając ich zainteresowanie, co może przyczynić się do przekazania przez nich tych treści kolejnym osobom. Chodzi o stworzenie swoistego „łańcucha” w przekazywaniu informacji o działaniach ROD i Programie realizowanym przez PZD.

VII. Załączniki.

1. Zestawienie pomocnych adresów do Programu Rozwoju Społecznego ROD

Finanse:

1. Zasady udzielania dotacji celowych z samorządów:

http://samorzad.infor.pl/temat_dnia/387107,Dotacje-z-budzetu-jednostki-samorzadu-terytorialnego.html

2. Budżety obywatelski, zasady, nabór, informacje ogólne:

<http://budzetyobywatelskie.pl/>

3. Zasady dofinansowania i wyboru przedsięwzięć realizowanych ze środków Narodowego funduszu Ochrony Środowiska:

<https://www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/informacje-ogolne/kryteria-wyboru-przedstawic/>

4. Informacje o funduszach unijnych:

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>

5. Informacje o naborach na poszczególne programy można znaleźć na stronach:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich:

<http://ksow.pl/baza-lgd.html>

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko:

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/nabory/#>

- Regionalne Programy Operacyjne:

- [Woj. Dolnośląskie: http://rpo.dolnyslask.pl](http://rpo.dolnyslask.pl)
- [Woj. Kujawsko-pomorskie: http://www.mojregion.eu/](http://www.mojregion.eu/)
- [Woj. Lubelskie: http://rpo.lubelskie.pl/](http://rpo.lubelskie.pl/)
- [Woj. Lubuskie: http://rpo.lubuskie.pl/](http://rpo.lubuskie.pl/)
- [Woj. Łódzkie: http://www.rpo.lodzkie.pl/](http://www.rpo.lodzkie.pl/)
- [Woj. Małopolskie: http://www.rpo.malopolska.pl/](http://www.rpo.malopolska.pl/)
- [Woj. Mazowieckie: http://rpo.mazowia.eu/](http://rpo.mazowia.eu/)
- [Woj. Opolskie: http://rpo.ocrg.opolskie.pl/](http://rpo.ocrg.opolskie.pl/)
- [Woj. Podkarpackie: http://www.rpo.podkarpackie.pl/](http://www.rpo.podkarpackie.pl/)
- [Woj. Podlaskie: https://rpo.wrotapodlasia.pl/](https://rpo.wrotapodlasia.pl/)
- [Woj. Pomorskie: http://www.rpo.pomorskie.eu/](http://www.rpo.pomorskie.eu/)
- [Woj. Śląskie: https://rpo.slaskie.pl/](https://rpo.slaskie.pl/)
- [Woj. Świętokrzyskie: http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/](http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/)
- [Woj. Warmińsko-Mazurskie: http://rpo.warmia.mazury.pl/](http://rpo.warmia.mazury.pl/)
- [Woj. Wielkopolskie: http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/](http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/)
- [Woj. Zachodniopomorskie: http://www.rpo.wzp.pl/](http://www.rpo.wzp.pl/)

6. Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie projektów:

<http://www.parp.gov.pl/rok-2015>

7. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020:

http://senior.gov.pl/program_asos/pokaz/8

8. O konkursach prowadzonych w ramach Programu Senior-WIGOR

<http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/konkursy-senior-wigor/>

9. Senior-WIGOR – cała dokumentacja programu:

<http://stacja-konsultacja.pl/konsultacje/files/72>

10. Krajowy Fundusz Inicjatyw Obywatelskich FIO:

<http://www.pozytek.gov.pl/Ogloszenie,o,konkursie,FIO,2016,3856.html>

Współpraca:

11. Uniwersytet Trzeciego Wieku:

<http://www.utw.pl/>

12. Ogólnopolska baza organizacji i instytucji pozarządowych działających m.in. na rzecz seniorów:

http://bazy.ngo.pl/search/wyniki.asp?wyniki=1&szukanie=zaawans1&kryt_typ_instyt_multi=65&baza=3

13. Adresy organizacji ekologicznych w Polsce:

<http://www.ekologia.pl/wiedza/organizacje/>

14. Organizacje pozarządowe naukowe i edukacyjne:

- <http://www.ore.edu.pl/component/content/article?id=2394:organizacje-pozarzdowe-jako-partner-w-dziaaniach-na-rzecz-edukacji>

- <http://katalog.onet.pl/1696,organizacje-naukowe-edukacyjne,k.html>

15. Organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych:

<http://katalog.onet.pl/9363,organizacje-na-rzecz-niepelnosprawnych,k.html>

15. Kluby seniora:

<http://www.seniorzy.pl/index.php/pasje/115-kluby-seniora-aktywne-ycie-z-pasj>

- Warszawa: <http://www.domykultury.waw.pl/?dla-seniorow,52>

<http://domyopieki.pl/kluby-seniora.html>

- Piła: <http://www.klubseniora.pila.pl/>

- Poznań: http://www.centrumis.pl/kluby_seniora.html

- Gdynia: <http://www.cas.gdynia.pl/gdynia-dla-seniorow/kluby-seniora>

Trójmiasto: http://katalog.trojmiasto.pl/hobby_i_czas_wolny/kluby_seniora/

- Łódź: <http://domyopieki.pl/kluby-seniora.html>

- Kraków:

<http://www.dlaseniora.krakow.pl/2507,kat,87,artykul,instytucje.html>

- Wrocław: <http://seniorzy.wroclaw.pl/kluby-seniora>

- Kielce: <http://www.seniorzy-kielce.pl/>

- Lublin: <http://www.naszaskola.pl/FIO/AS/AS7.html>